XXIV.

DISSERTATIO
DE
VICARIIS IMPERII ROMANO-GERMANICI,

PRÆSIDE

DN. JOHANNE SCHILTER,
JCto, Inclutæ Argentoratensium Reipubl. Consiliario Primario, & Professore Honorario,
defensa à
JOHANNE ADLERBERG, A. & R. Nob. Sueco.

ARGENTORATI, 1693.

A. D. C. M.

DISSERTATIONIS
DE
VICARIIS IMPERII.

§. I.

IMperium, quod prisca secula Romanum, posteriora, factâ in Germanos translatione, de qua *vid. H. Conring. in Tr. de Germ. Imp. Rom.* Romano-Germanicum appellarunt, *v. Maurit. de Princip. J. Publ. G. C. 2. fi.* quod si vacare contigerit, ita cuique eventui optime prævidit Prudens Antiquitas, ut ex hac re (vicissitudinum plerumque matre) nullum tamen caperet Respublica detrimentum, sed per continuam Majest. Imperatoriæ representationem omnes, alias non vanæ metuendæ, confusiones tollerentur, & singula æquiori peragerentur ordine. Scilicet, ex longa consuetudine & observantia, atque per Leges Imperii vetustas & fundamentales, certi constituti sunt Vicarii, qui in gubernando Imperio & administranda justitia Vicariam Imperatoris gererent potestatem. Sunt autem in Germania hi, *Palatinus & Saxo. Ille* in partibus Rheni & Sueviæ & ubi jus Franconicum viget; *Hic* ubi Saxonica jura in usu, sicuti clarissime probatur ex verbis A. B. Cap. V. §. 1. & 2. & ex addita hujus muneris confirmatione in Recessibus Imperii & Capit. Car. V. Imp. Parag. III.

§. II.

Vacare autem dupliciter dici potest: primo in casu Absentiæ, deinde in casu mortis & interregni. Etenim *Vacare judicium*, *Imperium*, *Ecclesia*, dicitur Scriptoribus mediæ saltem Latinitatis, non tantum, quoties per mortem vacantia est, sed etiam per absentiam, vel invitam, vel voluntariam. Vacatio itaque dicitur Justitium, sive tempus, quod vacat à jure dicundo, ait Speelm. *Glossar.* Voss. *de Vit. Serm. Lat. Lib. III. c. 54. p. 658.* Sic *vacans Ecclesia*, χολαζοῦσα, etiam quoties Episcopus vel Clericus apud hostes est, & absens, *Du-Fresne Gloss.* Atque *Vacantia Imperialis Judicatorem* in Actis S. Theodori interpretatur Metaphrastes, Defensorem Regium, *Du-Fresne ibid.* Rem ipsam porrò, quod utroque casu & mortis & Absentiæ Imperatoris Vicariis jus illud competierit, & ante & post A. B. testatur Jus Alem. Feudale. & Imper Rupertus in Diplom. pro filio Vicario, Illud Cap. XLII. §. 6. in Latinum translatum sic habet: *Quoties Rex extra fines Germaniæ proficiscitur, mandatum dare potest Mareschallo Imperii, ut bannum concedat loco ipsius. Isque est Dux Saxoniæ, qui hoc jus habet per Thuringiam, Saxoniam & Hassiam usque ad Bohemiam, & super omnes Francos, quicunque illi sint, qui juri Ejus subjecti sunt. Atque cum Rex ipsi hanc potestatem concesserit, exercet etiam super omnes Suevos usque ad Rhenum, & per Montana (sive Alpes Rhæticas) usque ad milliare à Tridento.*

§. 7. *Comes Palatinus ad Rhenum jus habet banni concedendi trans Rhenum usque ad milliare à Meti & ad Æsiam usque, ac per Flandriam. Et quamvis Rex ipsi bannum non concesserit, jus tamen banni concedendi habet, ipso jure.*

Jure enim veteri Bannus sive Executio in causis Criminalibus non nisi speciali concessione Regis vel Imperatoris impetrari poterat, *dict. cap. XLII. & Jus Prov. cap. CXV. CXXII, CXXIII. Jus Sax. Prov. l. 3. c. LXIV.* Ne igitur crimina manerent impunita, absente Imperatore, necesse erat, ut Vicaria Potestas interim constitueretur. Atque hæc prima videtur fuisse occasio constituendi Vicarium unum vel plures per Imperium Germaniæ. Quorum potestas subinde etiam ad alias jurisdictionis partes extensa fuit. Adhæc differentia apparet ex allegato textu inter Comitem Palatinum Rheni & Ducem Saxoniæ, quod ille *ipso jure* sive scripto, sive non scripto, atque jure ipsius Comitatus & officii Palatini; Dux autem Saxoniæ tum adhuc ex speciali tantum concessione, Bannum vice Imperatoris concesserit & vices Ipsius extra ordinem gesserit. Hoc vicariatus jus confirmavit Carolus IV. Imper. Ruperto Seniori Elect. Palatino A. 1375. Pragæ die Lunæ ante S. Valent.

Wann die Pfaltzgrafen by Ryn, die Kurfursten sint, von Rom. Kaysern und Kunigen solich Wirdekeit und frihent von alten und langen zyten gehabt han und noch haben sullen, wann Rom. Keyser und Kunig uber Berg gezogen sint, oder ziehen,

das

das sie dann gemeine Vicarien des Reichs hie diffyt gewesen sint und sin sollen. i. e. Cum Comites Palatini ad Rhenum, qui Electores sunt, ab Imperatoribus & Regibus Rom. hanc dignitatem & libertatem ab antiquis & longis temporibus habuerint & adhuc habere debeant, quoties Imperatores & Reges Rom. ultra Alpes profecti sint, aut proficiscantur, ut hi tunc Generales Vicarii Imperii hîc citra (Alpes) fuerint & esse debeant.

§. III.

Porro Rupertus Imper. quum An. M. CCCCI. Romam petiturus Comitia Augustæ Vindelicorum celebraret, Vicarium Generalem per S. R. Imperii in Germania, Gallia Belgica & Regno Arelatensi, Provincias, Electorum & aliorum Principum, Comitum & Nobilium consilio & consensu, Ludovicum Comitem Palatin. Rheni & Bavariæ Ducem, constituit, adjecta hac præcipue ratione, quod adverterit, à Romanis Imperatoribus & Regibus prædecessoribus suis hactenus exstitisse observatum, ac etiam de Jure Comitatus Palatinus Rheni fuisse & esse, cum Rom. Imperator vel Rex ultra montes Italiam ingressus fuerit, in ipsius absentia Vicariatum Imperii in Germania, Gallia & Regno Arelatensi ad Comitem Palatinum Rheni pertinuisse & pertinere. Integrum Diploma exhibet *Goldast. T. 1. constit. Imp. pag 381.* Inter Exempla Prædecessorum Ruperti refertur Otto IV. Imper. qui fratrem Henricum Comitum Palatinum ad Rhenum. Vicarium constituerit, Romam petens. Atque ex jure hoc causam perniciosi Rheno belli inter Hermannum Comitem Palatinum & Arnoldum Moguntin. A: Episcopum videtur arcessere Seth. Calvisius ad A. C. 1155. scribens: *Dum absens est Imperator* (Frid. I.) *in Italia, Germaniam turbat Hermannus Comes Palatinus, qui bellum infert Arnoldo Episcopo Moguntino, quem Imperator absens præfecerat Imperio. Sed dat pœnam postea turbatæ Pacis Publicæ.* Allegat quidem Trithemium: sed apud eum de caussa præfecturæ Imperii aut Vicariatu nihil apparet, sed hanc in Chronico Hirsaug. adjicit: *Nam ipse Imperator Arnoldum A: Episcopum constituerat multis Potentibus in circuitu* invitis, *quippe qui noverant, eum virum justum & austerum, eorum malis studiis minime consensurum.* Causa itaque fuerit; quod non Vicarius Imperii, sed A: Episcopus Moguntiæ invito Hermanno & Soc is. constitutus fuerat Arnoldus, Cancellarius Imperatoris. Atque quum αὐτόπτης Otto Episc. Frising. L. 2. de Gest. Frid. I. C. 28. referat, ambos ab Imperatore reduce in Comitiis reos inventos, sed alteri, A: Episcopo, ob senii morumque gravitatem & Pontificalis ordinis reverentiam parcitum, alterum punitum portatione canis: itaque verosimile non est, Moguntinum tunc Vicarium fuisse constitutum, sic etenim nullam meruisset pœnam: Majorem autem nec æqualem tantùm Palatinus, qui ipso jure Vicarius pacem Publicam tueri debuisset. Deduxit hoc jus in

casu absentiæ Carolo V. Elector Palatinus & literas Confirmatorias impetravit Wormatiæ datas A. C. 1521. quas exhibet Goldastus in den Reichs-Satz. P. 1. pag. 241. & 243.

Idem porrò jus vindicavit Palatino Rheni etiam *per mortem* Vacante Imperio Ludovicus Bavarus Imper. in Comitiis Francofurt. A. 1339. per longam & approbatam consuetudinem inconcusse à Majorum ordinatione hactenus observatam, *Goldast. T. 3. constit. Imp. pag. 411.*

§. IV.

Hic alter etenim Vacantiæ casus tunc maxime controvertebatur inter sedem Rom. & Imperium, & Johannes XXII. Papa Bullam Avinione prid. Kal. Apr. A. C. 1317. de prætenso jure Vicariatus sedis Romanæ defuncto Imperatore, promulgavit; & iis quoque, qui ipso Imperatore vivente ex ipsius commissione Vicariatus officium obtinuerunt, post discessum ipsius absque sedis Romanæ licentia retinere Vicariatum prohibuit. Extat ipsa Bulla *cap. un. Extravag. Jo. XXII. Ne sede Vacante.* Cui quum se opponeret Imperator, is eum excommunicavit A. C. 1323. *vid. Aventin.* Lib. VIII. contra quam interposita fuit appellatio ad Concilium generale, *V. Herwart. contra Bzov. p. 243.* Secuta Comitia Rensensia ad Rhenum A. C. 1338. & ibi ex adverso fœdus atque unio inter Septemviros conditum, & SCtum factum adversus Attentata Curiæ Papalis, *v. Præsid. lib. 6. de Lib. Eccl. Germ. C. 3. 4.* donec tandem sub Carolo IV. Aurea Bulla plumbeæ opposita A. C. 1356. & de Vicariatu, per mortem Imperatoris vacante Imperio, res contra prætensionem quorumcunque decisa, & jus Imperii atque Vicariorum Palatini atque Saxonis per omnia stabilitum.

§. V.

Hinc itaque absentiæ quidem casum *nec verbis A. B. neque sensu* vel intentione *attingi* cum *Limnæo in observ. ad C. 5. A. B p. 334.* affirmo: Cum iis tamen nec illicò faciens, qui nulla ratione sub hac Potestate Vicariatus Palatino & Saxoni collatâ absentiæ casum, tum temporis non controversum, volunt comprehensum. Eatenus enim posterius hoc sub verbis A. B. intellectum concedimus cum Tabore ad A. B. h. t. & putamus, quatenus Generales Imperii Vicarii sunt, & si forte accideret extra Imperium proficisci Imperatorem sine constitutione specialis sui Vicarii, utique asserimus argumento hujus Legis competere dictis Electoribus jus Provisionis & Vicariatus, salvo tamen Imperatoris vivi jure in casu absentiæ. Cum enim Imperatores in Exoticas terras abeuntes proprios sibi constituere Vicarios soliti, (quos alii *Imperatoris non imperii*, alii *speciales* vocant) ceu plurima facti prostant exempla, quæ videri possunt, præter alios, apud *du Frên. Gloss. Voc. Vic. Imper.* & Sprengetum *Instit J. P. L. 11. cap. XXX. p. 283.* Itaque convenienter præsumitur hanc potestatem Imperatori

per

per Auream Bullam non fuisse ademtam, quo minus ipse relinquat Vicarios, qui suo loco Imperio præsint: nec, absque eo si fuerit, Vicariis ordinariis jus suum non competere. Hac occasione meminimus distinctionis, quam adhibent nonnulli inter *Imperatoris* & *Imperii* Vicarios: *Hi* in casu mortis: *Illi* in casu absentiæ vel arbitrii Imperatoris: *His* minor, *Illis* certo modo major est potestas. Sed ut verum fateat, illam distinctionem subtilem magis quam necessariam reperio: Et forte hoc auctori, cui etiam aliis in negotiis id solenne est, largiendum, nam si naturam Vicariatus & Vicariorum diligentius inspicio, parum inter hos duos invenitur discriminis, cum eorum uterque Imperatoris vices gerat, & pari modo: nam tempore Vacantiæ aliquem in Imperio Superiorem neuter agnoscit: Uterque tempus sibi præscriptum habet, & sic neuter est perpetuus. In eo tamen differentia videtur, quod alterum Lex & jus constituit, alterum & Imperator.

§. VI.

Diximus Par. 1. *per Germaniam* Vicarios esse Palatinum & Saxonem; Scilicet quò contradistinguantur iis, qui extra Germaniam & in Italia vel quondam fuerunt, vel jam adhuc sunt, atque aliàs perpetui, ob continuam hujus tituli & Potestatis possessionem ac usum, dicuntur. Talem vero esse Sabaudum satis testantur hæc Capitul. Leopold. verba, Art. IV. So thun wir auch dasjenige, was das Churfürstl. Collegium unter Dato den 4. Junii an ihne wegen annulir- und Auffhebung deß dem Hause Savoya zu Nachtheil unterfangenen Kayserl. und Reichs-Vicariats und Generalats, in Italien geschrieben, hiemit allerdings einwilligen und bestättigen, dergestalt, daß wir ob desselben Begriff vestiglich halten, und die Hertzogen von Savoya bey ihrer in Italia habender Vicariats-Gerechtigkeit und Privilegien gebührend schützen und handhaben wollen. Hos Hæreditarios Particulares vocat Sprengerus & cum meum non sit de iis hac vice prolixius agere, Lect. remitto ad *eum Cap. XXX lib. sub. Cit. pag. 284.* & Limnæum, *Tom. I. L. III. cap. 12. n. 8. It. ad h. l. Capit. Leop. & A. B.* ac seipsum citantem: Cæterosque Systematicos J. P. Scriptores. In specie vero de Sabaudo, & num potestas ejus Vicaria absoluta sit & sui juris, videatur consummatæ hujus studii notitiæ encomio dignus Conringius *de fin. Imp. L. II. cap. XXV. p. 633. & seq. Edit. Novissi.*

§. VII.

Limites Vicariatus sunt ex Parte Palatini intra Partes Rheni & Sueviæ, & ubi jus Franconicum in usu, ut expressa A. B. verba c. V. evincunt, & ex parte Saxonis, *ubi Saxonica jura servantur.* Hic autem vocabulum juris pro districtu capi vix poterit. Nam id non intendere Carolum vel saltim patet ex voce *servantur* §. 11.

§. VIII.

Præscribit Vicariis ratione jurisdictionis certos limites A. B. ut & ratione temporis. Sicuti enim à momento vacationis Imperii suam exercere possunt potestatem, ita & illa ulterius se non extendit, quam ad coronationem Regis Romanorum, vel ad illud tempus, quo novo Capite gaudet Imperium. Id enim indicant verba ista, *ad manus futuri Regis Romanorum.* In Textu Germanico, qui in prima Parte omnium S. R. I. Constit. Moguntiæ edita Anno M. D. LXVI. legitur, ejusmodi habentur verba: Wie offt das Heilig Reich, als obsteht, ledig wird, soll der erleucht Pfaltzgraff bey Rhein, des Heiligen Reichs-Ertz-Truchseß, an statt eins Römischen Königs, in Landen am Rhein, in Schwaben und Francken, von des Chur-Fürstenthums und Pfaltzgrafffschafft Freyheit wegen ein Verweser und Pfleger des Reichs seyn ꝛc. Sic facilis est sensus, dum per verba *ad manus*, non nisi, *loco & nomine* R. Rom. intelligi debeant. Sed non solet *manus* pro *vice* usurpari. Atque ista translatio non est antiqua & coæva textui latino, vetus enim ita habet in Cod. MS. Bavarico, quod ex Bibliotheca Hordlederiana Præses possidet: Wie dick es hienach geschicht, daß das Heilig Reich ledig stet, so soll der Pfaltzgrave vom Rhein Vormund sein des Heiligen Reichs von der Pfaltzgrafffschafft wegen, zu der Hant eins künfftigen Römischen Königs in den Landen des Reins und Swaben und in Francken.

Quid porro sit *ad manus habere* constat ex documento vetusto apud Freher. in Orig. Pal. Cap. 6. *Conscriptio Marchæ & Silvæ quæ pertinet ad Virunhein in pago Ringovve, sicut eam Chunradus Rex ad manum suam habuit.* Quod du Frêne in Glossar. interpretatur tenere, possidere, *avoir en main* In Handen haben, zu Handen bekommen. Vetus formula, quæ jam tum apud Otfridum exstat lib. V. c. 1. de Cruce Christi canentem:

Iz rihtit worolt enti
Zi fines selbes henti.
dirigit orbis terminos
ad suasmet manus.

Idem l. 1. Cap. XI. 29. 30. Edictum Augusti Imper. referens:

Ella worolt enti
Zi minera henti
Omnes mundi fines
ad meas manus.

Eo usque ergo durat Vicariatus exercitium, usque dum Rex electus ad manus suas accipit Imperium, ut non opus sit multis criticum hic agere & pro *manus* legere *munus*, quod Limnæo in mentem venisse videtur. Obs. 2. ad h. l.

§. IX.

§. IX.

Ostendi in præcedentibus, per A. B. constitutos esse in Imperio Germanico Vicarios, Palatinum & Saxonem. Nec tamen ideò dicitur utriusque Vicariatum hac Constitutione non esse antiquiorem; Et quidem quod Saxonem attinet, contra nonnullos alios assero, ejus Vicariatum, præcipue respectu absentiæ Imperatoris, A. B. quoque vetustiorem esse, nec capere eum omnino ex hac Lege prima sua incunabula: quod satis probat supra Tit. citatus ex jure antiquo & Feudali Alemannico: & iis jungas etiam illa quæ habet Burgoldensis ad J. P. Disc. P. I. D. XIX. p. 329. qui pro Saxone authentica satis & Antiqua testimonia ex Spangenbergio & Crantzio exhibet.

Sunt tamen, & præcipue Limnæus & Sprengerus l. cit. atque Arumæus ad h. l. qui putant nullum prorsus fuisse Vicariatum Saxonis ante A. B. sed eâ ipsâ introductum, ita *ut ipsi originem suam adscribere* debeat. Quod vero de eorum opinione sentiendum, patescet forte, dum argumenta illorum accuratiori lance perpendero: Pro palmario adducunt verba A. B. *Et eodem jure Provisionis frui volumus*, quasi indigitarent illicò ista nullo Vicariatus jure antea gavisum Saxonem, cum eo ipso illum tunc frui voluerit Carolus. Sed qualis hæc sit connexio, Lynceus certe sit, qui videat. Quin imò pro illis esse non potest Aurea Bulla, utpote quæ nihil expresse in hoc casu de Saxone tradit. Et si verbis stricte inhærendum, vel forte non nisi λογομαχία foret, vel satis sane probari posset plura competere Saxoni, quam quæ in textu expressa sunt. Sic enim reliqua in Palatinum collata potestas, ut judicia exercendi, de feudis investiendi &c. Saxoni ideo ademta non judicatur, quod nulla ejus in verbis fiat mentio.

§. X.

Potestatem Vicariorum nunc consideraturus, præ primis necessarium reperio, examinare ea, quæ claris literis constituit Lex. Scil. *Cum potestate judicia exercendi, ad beneficia Ecclesiastica præsentandi, recolligendi reditus & proventus, & investiendi de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine S. Imperii recipiendi.* Hæc sunt illa in A. B. concessa jura, quæ alias nemini, quam Imperatori ipsi primariò competunt. Primum igitur est *judicia exercendi*; id quod primarium atque essentiale munus est Palatii Imperialis Comitum, ut vice Imperatoris jus dicant, in eoque vicaria illa potestas Comitibus S. Palatii vel Palatinis jugiter inhæsit, olim in Palatio ipsius Imperatoris præcipuè, quandoque etiam in provinciis ab eodem, postea in Palatiis Imperii hinc inde erectis à pluribus atque eò destinatis exercita. Hodie fit autem hoc in Summis Germaniæ Tribunalibus quæ sunt Camera Imperialis, des Heil. Reichs Cammer-Gericht, & Curia Aulica Cæsarea, der Kayserl. Reichs-Hof-Rath; Quoad judicium Aulicum,

Aulicum, tempore Vicariatus habetur illud á singulis Vicariis in suis Palatiis vel Districtibus, sub titulo *Regiminis Vicariatus*. Quoad Cameram Imperialem, utique post decessum Imperatoris suam, æque ac antea exercet jurisdictionem, cum tale exercitium jurisdictionis Cameræ impedire nec valeat vivus Imperator, daß dem Cammer-Gericht sein stracker Lauff gelassen werden soll. Ord. Imp. tit. 35. part. 2. Conf. Carpz. L. II. Resp. Jur. Elect. Tit. 11. d. Exc. for. Incomp. R. XX. Justitia vero existente interregno administratur in Camera sub nomine atque insignibus utriusque Vicarii. Hoc vero & obiter notetur, motam fuisse inter *Saxonem & Palatinum* sub initio hujus seculi controversiam ratione Vicariatus Imperii circa Cameram Spirensem; *Hoc* utique ob situm Cameræ in Districtu Palatino id juris sibi soli esse obtendente: *Illo* & remonstrante vim sententiarum Cameræ in suis quoque exerceri provinciis. Res ita composita est A. C. 1612. ut simultanea & æqualis esset utriusque in Cameram ratione Vicariatus potestas, scilicet, quod sub communi utriusque Vicarii nomine & titulo processus expedirentur. Quæ vero circa hæc duo judicia gesta sunt, durante provisione, confirmare debet solio admotus Imperator. vid. Capit. Car. V. art. 26. Ex his sequitur, ratione judiciariæ potestatis omnia competere Vicariis, quæ habet Imperator in Imperio, nisi quæ specialiter in LL. Fundamentalibus excepta sunt.

§. XI.

Jus, cujus aperta fit mentio, alterum est *præsentandi ad beneficia Ecclesiastica*, quod nihil esse aliud affirmamus, quam jus Patronatus: h. e. jus eligendi, nominandi & præsentandi ad Sacrum Ecclesiæ ministerium, atque huic annexum beneficium seu reditum & obventionem. Quod jus uti Jure veteri atque regulariter penes totam erat Ecclesiam, *can. nulla. dist. 62. & C. seq.* Fr. Duaren. *lib. V. de S. E. M. c. 1.* ita invaluit Justiniani inprimis ævo, ut dotatores & fundatores Ecclesiarum, quò magis ad id invitarentur, hoc jus acciperent. *Novel. LVII. c. 2.* jure tamen Cleri atque Principis salvo, *Nov. 123. c. 1 & 18. Nov. 127. c. 2.* quod jus Patronatus vocatum, de cujus origine & progressu Bosquetus *ad Innocent. III. lib. III.* Et quanquam Marsilius Patavinus ad Ludov. IV. Imper. hanc beneficiorum distributionem rem omnino temporalem atque secularem adstruere referatur, V. 1. defens. Pac. 15. & 2: 17. verum tamen est, spiritualitati, quam vocant, annexum id esse. Ex quo & jus Regaliæ seu Regaliorum derivatum, de quo idem Duaren. Lib. III. c. XI. Quod jus uti Regi Galliæ sine dubio competit, ita in Imperio Germanico merito Imperatori hoc loco vindicatur: sicut & jus Primariarum Precum quæ tamen jura non confundenda, neque hic in A. B. jus ad beneficia Ecclesiastica præsentandi de jure Primariarum Pr. accipi potest, quum hoc Imperatori ipsi exercendum aut alteri cedendum

cedendum competat, non Vicariis. Fuit enim Consuetudo Principum, *ait Conrad. Ursperg. de Ottone IV. Imperatore*, ut liberaliter & promte beneficia seu Ecclesias conferrent Primis petentibus. Atque Exemplum quod H. Contingius *in Bull. Innoc. X. c. IX q. 313.* huc trahit, de An. 1145. non videtur jus Primariatum precum continere, sed concessionem Præbendarum quæ Imperatoris erant propriæ in Ecclesia Trajectina. Certe Rupertus Imper. jus Precum harum ita An. 1402. Norimbergæ die Lunæ post S. Catharinæ exercuit, ut refractariis Decano & Capitulo S. Bartholomæi Francofurti, non admittentibus primas Preces insinuantem, & conferentibus præbendam primo tunc vacantem alteri, omnes libertates & bona decimasque adimeret, & per Landvogtium Wetteraviæ Fisco Imperiali addiceret.

Habent ergo Imperatores hoc jus præsentandi, & quin in alios id conferre queant nullum est dubium; licet meum nunc non sit inquirere in Quæstionem, num hocce vel etiam Primarium Precum jus per concessionem à Pontifice, aut jure suo & ex longa consuetudine sine fundatione aliqua habeat Imperator? Potius tamen posteriori accederem parti, statuendo cum Bœclero, *Notit. Imp. 1. 4. C. 1.* esse hoc jus Primariarum Precum reliquias pristini, quod circa Sacra quondam habuere Imperatores: Qui plura desiderat, vid. Conring. *in Anim. ad Bull. Innoc. X.* Intelligunt nonnulli per hoc jus præsentandi illud Primariatum Precum, quod sic unum idemque foret; Sed id nos non credere facit primò discrimen, quod, ἀκριβῶς loquendo, est inter præsentationem solam & promotionem ipsam, per quam sc. omnino recipere debet personam præsentatam Collegium vel Ecclesia, cui præerit: Deinde, quod jus Primariarum Pr. Imperator electus demum ipse exerceat, hoc vero jus præsentandi etiam Vicarii, igitur diversa sint oportet.

Limnæi opinio est, *Obs. XI. ad h. l. A. B.* extingui Jus Primariarum Pr. cum Imperatore & sic Vicariis nullo modo concedi posse, sed non magis extingui hoc arbitror, quam reliqua specialia Imperatoris Reservata, quorum quædam & Vicariis Majestatem Imperatoriam repræsentantibus competere possunt, nec video, quid obstet, quo minus ea & Vicariis concedi possint, quæ aliis Germaniæ Principibus communicari queunt. Sic enim Electori Brandenburgico jus Primariarum Precum indultum esse experientia nos docet. Quin imo cum præsentare possint Vicarii, loco Imperatoris, ad beneficia Ecclesiastica, ceu verba perspicua extant, utique & Jus primariarum precum iisdem communicari possit, sed ex concessione itidem speciali, quæ in A. B. vix continetur.

§. XII.

Hic observatione dignum judicatur, sub recollectione illa redituum & proventuum, quæ tertiam Potestatis Vicariæ speciem constituit, etiam compre-

hendi totum illud Accepti & Expensi complexum. Nimirum ideo collectos voluisse reditus Carolum, quod ipsis Imperii quibusdam necessitatibus commode subvenire possent Imperio tempestive provisuri.

Quin autem & hujus rei rationem noviter electo Imperatori reddere teneantur, prout Administratores vel illi qui delegata gaudent potestate, non dubito.

Sic quoque manifestum est, quod si quid in commodum & usum Imperii de suo à Vicariis collatum foret, tempore Interregni, ad ejus refusionem præstandam utique omnino obligari novum Imperatorem vel Imperium.

§. XIII.

Quod si contingit Vasallos Imperii de feudis suis investiendos esse, & hanc quoque potestatem, ceu quartam juris Vicariatus partem Vicariis concedit A. B.; addendo & *juramenta fidelitatis vice & nomine S. Imperii recipiendi.* Hæc vero de feudis minoribus sunt intelligenda; Majora enim seu Vexillaria soli Imperatori reservavit Carolus, ut videbimus in sequentibus. Quod juramenta fidelitatis attinet, *ea per Regem Romanorum postea electum, suo tempore omnia innovari & de novo sibi ipsa juramenta præstari debent.*

§. XIV.

Vidimus sic breviter, quid per expressam Constitutionem Vicariis adjudicat A. B. Restat, ut paucis adnotemus & ea, quæ ipsis vi Legis non competunt: Nam quicquid Vicariorum potestati adimit A. B. illô & carere eos omnino arbitror. *1. Feudis Principum*, sc, tam Ecclesiasticorum, quam Secularium, *duntaxat exceptis, & illis, quæ* Vanlehen *vulgariter appellantur; quorum investituram & collationem soli Imperatori vel Regi Romanorum specialiter reservamus.* Feuda Principum Ecclesiasticorum cum sceptro, Secularium per vexillum concedi solebant. Fahn-vel Fahn-Lehen ideò appellantur, quod à Principe tradi & conferri solerent. Non solos vero Principes gaudere Feudis vexillaribus, ceu vult Buxtorf. ad h. l. Sed & reliquos Dominos Territoriales, aperte satis innuere videntur verba; *& illis quæ &c.* Superflua enim alias forent.

Omnem vero vexillarem investituram sibi reservarunt Imperatores, ut ex hoc loco patet, & ex Recessu Imper. Worm. A. 1521. vom Regiment; § Und behalten uns bevor die Belehnung der Lehen und Regalien derjenigen, die Sie unter den Fahnen offentlich mit Solennitæten pflegen zu empfahen, zu verleihen.

Hinc emendatione opus habet Vulgata Moguntina translatio A. B. c. V. ubi, ausgenommen der Fürsten Fahn-Lehen. rectius enim vetus MS. habet, der Fürsten Lehen und Van-Lehen, sicuti & Textus Latinus.

Quid

Quid autem hodie circa Feuda Majora, h. e. quæ plurimos & magni momenti reditus habent, disponere valet solus Imperator vid. capit. Leopold. Art. XXX.

2. *Ipse tamen Comes Palatinus omne genus alienationis seu obligationis rerum Imperialium hujusmodi Provisionis tempore expresse sibi noverit interdictum.* Ubi itidem inconveniens est Lectio Versionis Moguntinæ: Derselbe Pfaltzgraffe hat aus Kayserl. Güte zu verbieten alle Veräusserung ꝛc. Vetus & genuina sic habet: Doch so soll derselbe Pfaltzgrave wissen, datz ym offentlich verpoten ist alle verändrung oder Versetzung des Reichs gut die Zeit er Vormunt ist;

Quin autem hoc & Saxoni prohibitum sit, nullo caret dubio. Ipsi enim Imperatori nullatenus integrum est bona seu partes Imperii alienare vel oppignorare, prout caute satis & opportune hæc Clausula inserta est Capitulationi Carolinæ §. 9 & reliquis omnium Impp. Et super hanc rem legi sane meretur Contingius *de fin. Imper. L. 11. c. XIX p. 373. & seq.* qui zelo non fucato de veritate rei disserit. Porrò & titulus Imperatoris omnem Imperii diminutionem sancte abdicat; zu allen Zeiten Mehrer des Reichs.

Hinc ergo patet in Vicarios suos id juris conferre non posse Imperatorem, quo ipse non gaudet.

§. XV.

Hac §. ostensuro, quid in *genere* & citra has expressas Potestatis species Vicariis, LL. Fundamentalibus & Reipublicæ forma salvis, competere possit, inprimis facile videtur judicium de iis, quæ Imperatori non sunt licita citra consensum omnium vel certo in casu certorum Statuum, ut *jus decernendi belli, Legum ferendarum*, & id genus alia, de quibus disponit J. P. Westp. Art. 8. Gaud. & Capit. Car. V. §. 2. Scilicet ea nec à Vicariis absolute exerceri posse. Reliqua autem cuncta Vicariis concessa, salvo omni jure, existimantur, quæ vel moram; quâ ad novam opus est Electionem sive regressum Imperatoris, pati nequeunt, vel in præjudicium succedentis aut redeuntis Principis non vergunt. Cuncta dico, quæ ad Imperii commodum & salutem statuum spectare possunt. Nam Imperii naturam considerando, ideò potestatem supremam in aliquo residere invenio, quod omnia in conservationem Boni Publici dirigi debeant. Hic enim est scopus omnium Rerumpublicarum & Societatum, etiam pessimarum. Atque sicuti salus Reipublicæ pro summa Lege meritò habetur, ita nullatenus subsumi potest, voluisse Legem his, qui vicem Imperatoris, tanquam vivi & præsentis, gerent, illa adimere vel non permittere, quibus salus Publica vel maxime eget, vel ut fundamento innititur. Venia ergo detur, quæso, si paulum à rigore Limnæi recedam, ejusmodi nimis stricte ferentis sententiam,

T. I. L. 111. C. de Vic. Imper. Vicariis amplius conceſſum nihil eſſe, quam quod expreſſum reperitur in A. B, præcipue cum ipſe ſibi contradicat *Lib. 8. c. 1.* Vicarios ſtatuendo Academiis Privilegia concedere poſſe. Iſti itaque Limnæianæ Regulæ talem potius darem Metamorphoſin: Vicariis non plura adimi poſſe, quam quæ prohibet Aurea Bulla, Reliqua, quæ ſubticentur, pro conceſſis habenda; niſi quæ Imperatori ſoli ratione electionis aut coronationis novæ competunt, ut jus Primariarum Precum, &c.

§. XVI.

Porro ex quo fundamento Camiti Palatino ad Rhenum atque Saxoni præ cæteris Principibus & Officialibus omnibus Vicariatus Prærogativa fuerit conceſſa, non vana viſio videtur. Quod non tam ex familiarum potentia ac ſplendore, vel antiquitate aut neceſſitudine, neque ex Caroli IV. demum Privilegio arceſſendum, quam ex prærogativa Principum Officialium Imperii partim, partim etiam duplicis generis jurisque Provinciis Germaniæ, juris ſcilicet Francici, atque Saxonici. Quod poſterius fundamentum A. B. non obſcure indigitat. Etſi enim Natio Germanorum univerſa in plures nationes gentesve particulares jam tunc olim hodieque diviſa ſit, atque olim etiam una communis omnium lingua Celtica, itemque jus ac mores, quos C. Tacitus inprimis nobis deſcriptos reliquit, certum tamen eſt, quod poſt illuſtris iſtius ſcriptoris tempora, prævalentibus ex una parte Saxonibus, ex altera Francis, totum Germaniæ regnum in duas quaſi Diœceſes fuerit diviſum, quarum altera Saxonum potentia, jure ac dialecto, altera Francorum Imperio, atque idiomate uſa: præſertim poſtquam & Alemanni & Bavari Francorum Imperio jam tum ſubjecti fuerint, quum Saxones inter partes Imperii à Carolo M. reciperentur. Quod jus præcipuè Saxonibus ab Ottone I. Imper. confirmatum, erecto tandem Saxoniæ utriusque Ducatu. Francica porrò Diœceſis tanquam primaria, vix poterat adminiſtrationi alterius committi, quam primario quoque Principi atque Officiali Imperii aulico, qui ipſe fuit Comes S. Palatii aut Comes Palatinus ad Rhenum, Judexque Aulicus. Moris ſiquidem Francici & Germanici ſemper fuerit, ut Officiales Regni Primarii Seculares quinque eſſent, abrogato videlicet Majore Domus atque Patriciis Francorum, quorum numerus poſtea ad quaternarium fuit reductus. Inter eos primas tenuit Comes S. Palatii, poſt quem fuit Comes ſtabuli ſeu Mareſcalcus, quem ſecutus Dapifer, hunc Pincerna, & denique Cameratius. Minoresenim Palatii miniſtri huc jam pertinent. Comitis S. Palatii officium conſtitit præcipue in juſtitiæ adminiſtratione in ipſa Aula, ut conſtat ex *Capitular. Car. M. L. 3. C. LXXVII. & lib. 2. LL. Longobard. 2. 46. C. 1.*

Hinc-

Hincmarus de Ord. & Off. Palatii Cap. XXI. *Comitis Palatii, inter cætera penè innumerabilia, in hoc maxime sollicitudo erat, ut omnes Legales, quæ alibi ortæ propter æquitatis judicium Palatium aggrediebantur, juste ac rationabiliter determinaret seu perverse judicata ad æquitatis tramitem reduceret.* Walafridus Strab. de Reb. Eccl. C. 31. *Quemadmodum sunt in Palatiis Præceptores, vel Comites Palatii, qui Secularium causas ventilant: ita sunt & illi quos Cappellanos Franci appellant, Clericorum causis prælati.* Aventinus Lib. IV. *Is vicem Cæsaris præsidendo Senatui principali defungebatur, fidem Imperatoris implorantibus aderat, jusque reddebat, fiscum Augusti, prædia salica, reditus Regios procurabat, Cæsareum censum exigebat, nihil citra ejus auctoritatem duci aut decernere, aut statuere licebat.* vid. du Fréne *in Glossar. & inprimis ad Joinvillam Dissert. XIV.* ubi etiam docet quod & Reipublicæ, seu publicas caussas, quæ ad statum ac dignitatem regni atque Regis pertinuerunt, cognoverint: Atque non tantum in Palatio jus dixerunt: sed & in *Provinciis.* Unde primo legimus missos Comites Palatii in Provincias ad justitias faciendas: postea in singulis majoribus Provinciis certi ac *Perpetui* Comites Palatini constituti, qui vice Regis & Imperatoris jus dicerent. H. Contingius *in Censura Diplom. Lud. pag. 199.* differentiam quidem inter *Comites Palatii* & *Palatinos* constituit, quod istorum aulicum sit officium, horum Provinciale. Sed Jo. Mabillon Vir CL. *lib. 2. de Re Diplom. C. XI. 13.* ostendit promiscuum utriusque usum: Atque Cap. seq. etiam plures simul fuisse Comites Palatii.

§. XVII.

Altera post Comitatum S. Palatii dignitas *Comitis Sacri Stabuli* & Domesticorum, ut in veteri Inscriptione Stilichonis vocatur, Comes Stabuli *l. 3. C. Th. de Equor. co.* corrupte *Constabulus*, Regino An. 807. cui in Palatio cura Domesticorum & Equorum Regiorum incubuit, foris vero & belli tempore idem exercitum duxit, & Marscalcus seu *Mareschallus* etiam vocatus. *V. H. Speelman. Glossar. Voc. Mareschall.* Aliud Dapiferi fuit munus, quod ministerium mensæ Regiæ primò denotat, quod extensum fuit etiam ad Fisci Regii administrationem, imo ad totius Palatii curam & jurisdictionem atque etiam ad dignitatem militarem & vexilli Regii ferendi: idque sub nomine etiam Senescalci, qui in locum Majoris Domus successisse dicitur Bignonio, atque videtur vox hybrida ex lingua Provinciali, *senu*, *senicus*, senex, & *scalcus*, ut seniorem seu Primatium ministrum denotet. Quem vero diximus fuisse Comitem S. Palatii: atque H. Speelm. *in Glossar. Diatriba de Dapifero* annotat duo munera in Senescalco fuisse conjuncta, & Comitem Palatii fuisse *magnum* Senescalcum, seu Megadomesticum Græcorum, *minorem* vero Dapiferum in Aula Car. M. & Senescallum seu Domesticum simpliciter. Sed quum tempore Caroli M. di-

versa utique fuerint officia æque ac nomina, Comitis Palatii, & Senescalli sive Dapiferi, successu temporis Dapiferatus adsociatus fuit Comitatui Palatii, ita ut & Comiti Palatii & Dapiferi & Senescalli tituli tum reperiantur in eodem Officiali. *vid. Glossar. du Fresne voc. Senescall.* Et quum antea in Subscriptionibus Diplomatum Regiorum præter primarios Officiales etiam alii, ut *Cocus*, subscripserint: sub Ludovico Grosso R. Franciæ Occident, subscribentium numerus ad *quatuor* illos reductus una cum Cancellario, scilicet ad Dapiferum, qui idem cum Senescallo, Camerarium, Constabularium & Buticularium sive Pincernam: ut observavit *Dom. Mabillon l. 2. de Re Diplom. C. XII. pag. 121.* Unde & illud patescit, ordinem horum Officialium non semper ita accuratè atque perpetuo fuisse tunc observatum, sed forte ratione aut ætatis aut diuturnitatis administrationis variatum. Atque Comitis Palatii dignitatem in Senescallum translatam ab Hugone Capeto, Comite antea Palatii, postea Rege, observavit V. Cl. *Ge. Schubartus de Comit. Palat. pag. 155.*

§. XVIII.

Jure Franciæ Orientalis atque Germaniæ quaternio ille Officiorum Secularium primariorum non tantum stabilitus, sed & communicatus fuit singulis Principibus Imperii per Constitutionem Imperii de Expeditione Romana, quæ communiter Carolo Grasso tribuitur: *singuli vero Principes suos habeant Officiarios speciales Marescalcum, Dapiferum, Pincernam & Camerarium*; ubi Comes Palatii omittitur, quia Palatii jus ad Regem solum pertinebat; jus tamen analogum ad Marescallum, ut jure Franciæ Occidentalis ad Senescallum tum relatum. Utut porro in ordine horum officialium sæpe variatum fuisse reperiatur, tandem tamen Aurea Bulla ordinem perpetuum introduxit, spreta intermedia varietate, fundamentum ipsum secuta: Quod ipsum etiam ut eo solidius ad futuram disceptationem jaciamus, hæc ita præmittenda esse censuimus, eaque ex re fore.

§. XIX.

Jam de Palatino in specie fusius agemus. Originem Vicariatus Palatini innuit A. B. Cap. V. in verbis: *Illustris Comes Palatinus Rheni S. R. Archidapifer, ratione Principatus, seu Comitatus Palatini privilegio, esse debet Provisor Imperii.* Textus Germanicus Vetus: So soll der Pfaltzgrave vom Rein Vormund seyn des Heil. Reichs, von der Pfaltzgrafffschafft wegen. Recentior versio *ratione Principatus* transtulit, von des Churfürstenthums wegen, quum tamen Comitatus Palatinus sit Principatus etiam absque Electorali Dignitate per se, conf. Freh. *Orig. Palat. P. 1. c. 15. p. 112. & P. 2. c. 1.* Cæteroquin in concreto verum est, quod Comes Palatinus ad Rhenum, qui Electorali dignitate non

non est præditus, non gaudeat Vicariatus Jure: itaque sequitur: und der Pfaltzgrafschafft Freyheit wegen. Officium scil. Aulicum Comitis Palatii Imperialis est origo & fundamentum juris Vicariatus, quod ut reliqua ab initio non fuit hæreditarium: successu temporis tamen Officia illa Aulica etiam minora jure feudi fuerunt concessa, & territorio feudali præsertim certo in perpetuum annexa, ut Successor in tali feudo regali eo ipso in jus quoque Vicariatus succederet. Porrò feudum hoc hæreditarium ita concessum & in territorio radicatum, ad Rhenum situm esse dicitur, quæ *de Rheno* facta cognominatio à primordio non fuit: Qui ergo natales ejus?

§. XX.

Enimvero bona Patrimonialia Comiti Palatii Regum Francorum, atque ipsi Pipino & Carolo M. à quibusdam sub ista qualitate adhuc adsignantur, ab aliis Palatium Trevirense, ab aliis Palatium in medio Rheni apud Cubas situm, quos rejicit Hubertus Thomas Leodius *Annalium de Vita Friderici II. Comit. Palat. lib. 1. pr.* Ipse vero ait Pipinum atque Carolum ut Majores Domus adhuc, i. e. Comites Palatii in patrimonio tenuisse amplissimo ad Mosam Jopillam, Aquisgranum, Duream, & totum tractum ad Mosam atque circa Leodium, Districtum Juliacensem, Clivensem & Bergensem, Brabantiam, Antwerpiensem Marchiam, & Districtum ad utramque Rheni ripam ab exitu ejus usque ad Argentoratum ferme, Arduennam sylvam præsertim ubi attingit Rhenum, & vetus Palatinatus etiamnum hodie appellatur. Sed hanc assertionem Auctori suo relinquimus, quum nec ipsam satis probare videatur, & à Majore Domus ad Comitem Palatinum Rheni ejusque sive Patrimonium sive Feudum regale nulla sit consecutio. H. Contingius *in Censur. Diplom. Ludov. pag. 199.* arbitratur Comitem Palatinum Rheni à Friderico I. Imp. quasi substitutum fuisse in locum veterum Palatii Comitum. Sed antiquiorem esse Palatinatum ad Rhenum atque ad Arnulfum Imp. Car. M. adnepotem referendum esse, auctor est Andreas Presbyter Ratisbonensis in Chron. Bavar. qui ait: *Arnolfus Regum Europæ famosissimus, castrum Scheyrn in terra Bavariæ construens.* Comitatus Palatinos *ibidem instituit. Inter cujus filios Arnoldus accepit Ducatum Noricorum*, (i. e. Bavariæ) *Wernherus Comitatum in Scheyrn & Comitatum Palatinum Rheni.* Idem Andreas in Vernaculo reddit *Comitatus Palatinos*, Gefürstete Graffschafften, Vixit Andreas hic sub Sigismundo Imp. quemque Cives sui Livium censuere, teste Aventino.

Ait Arnulfum Imp. *Comitatus Palatinos instituisse*, unum Schiræ, in Bavaria, alterum ad Rhenum. Unde Otto, qui post Heinricum Leonem Dux Bavariæ factus, Comes Schirensis, appellatur Comes Palatii à Radevico *Lib. 1. de Gest. Frid. I. c. 20.* Wernerum de porro reliquisse Ottonem & Eckardum filios, atque

atque Ottonem in divisione accepisse Comitatum Palatinum Rheni & construxisse Castrum Wittelsbach, idem Andreas refert. Enimvero licet in dubium recentiores vocent, quod Andreas Fratres Arnolphum sive Arnoldum & Wernherum vel Eberhardum, vel Hermannum aliis, filios ipsius Imp. faciat, sed potius fuisse filios Arnulphi Ducis Boiariæ & nepotes Luitpoldi Ducis Boiariæ, cujus mentio apud continuatorem Reginonis p. 73. quod & Freher. ad Andream observavit; Certum tamen est, & Arnoldum illum & Wernerum sive Hermannum fuisse Comites Palatinos ab Ottone I. Imp. in Bojaria constitutos, non de novo, ut videre est apud Aventin. *L. IV. pag. 296.* Etsi igitur circa Genealogiam hanc, ut alias dubium sit, nec tamen quoad rem ipsam ratio est, cur Andreæ fidem derogemus, quod utrumque Palatinatum Bavariæ & Rheni ut hæreditarios instituerit Arnulphus Imp. & illum affixerit Schyrensi territorio, hunc vero Rhenensi; quum enim ipsi præ aliis Bojaria sua placeret, ut ibi potissimum resideret, necessarius ad Rhenum erat Vicarius: ut & in Saxonia. Atque quum subinde etiam ex Bojaria ab hostibus evocarentur, in ipsa quoque Bojaria Vicarius constitutus seu Palatinus, quæ dignitas apud Comites Schirenses continuavit, donec & ipsum Ducatum à Frid. I. Ann. 1180. adepti. M. Freher. *P. 2. Orig. Pal. C. 1.* hunc Andreæ locum de Palatinis Inferioribus accipit, sed non ad mentem Andreæ, qui mox sese ipse explicat: *Wernerus Comes in Schyrn, frater Arnoldi Ducis Bavariæ genuit Ottonem & Ekkardum (aliis Eberhardum) qui simul diviserunt: Otto accepit Comitatum Palatinum* Rheni, *& construxit castrum Wittelsbach: Ekkardus vero remansit in Scheyrn.* Unde constat, Andrea certe teste, Comites Palatinos Rheni jam tum præter tractum ad Rhenum etiam in Bavaria obtinuisse terras, & speciatim, Castrum Wittelsbach, cujus possessio penes eos mansit usque ad Ottonem Cæsaricidam, quo profugo An. 1208. Ludovicus Dux Bavariæ Wittelsbach patruelis sui regiam, *ait Aventin. L. VII. p. 406.* incunabula majorum suorum diruit, solo æquavit, templumque ibi Deiparæ Virgini condidit. Comitatum vero palatinum Rapoto ab Attenberg adeptus, qui vices Cæsaris absentis præsidendo Tribunali perfungeretur, ut idem loquitur.

Andreæ suffragantur Annales palatini, de quibus hæc Irenicus in Germ. Exegef. L. 3. C. 54. *Palatinorum Annales Carolum M. filium ejus Ludovicum Palatinum constituisse referunt, & post hunc Ludovicum Regem, inde ejus filium Arnulfum, inde Bernherum quendam in Palatinos evasisse.*

Quicquid tandem ejus sit, quum in re obscura temere aliquid definiendum non sit, illud sane non est inficiandum, Comitatum palatinum Rheni varios possessores nactum fuisse. Sifridus pater S. Kunigundis conjugis Henrici II Imp. Comes palatinus Rheni Magnus appellatus à Trithemio *Chron. Hirsaug.*

saug. An. 1060. utrum ab Ottone Com. Pal. Theni, qui Wittelsbach exstruxisse ab Andrea dicitur, sit, incertum est, ratio tamen temporis forte non refragabitur. Ejus filius Ezzelinus Com. Pal. Rheni litem Imperatori moverat ob dotem sororis per decem annos, tandem reconciliatis animis Imperator ei donavit Insulam S. Swigberti cum oppido Angiæ Cæsarianæ, quam vulgo *Keyserswert* appellant, duobus fere à Novesio milliaribus juxta Rhenum fluvium, cum omnibus pertinentiis, atque oppidum *Dusberg* inter Rhenum & Ruram flumina cum omnibus proventibus, itemque *Salfelt* cum omnibus emolumentis suis: Hæc non modica regni beneficia de consensu Principum, memorato Comiti Palat. & omnibus hæredibus suis donavit, ut refert idem Trithem. Chron. laud. an. 1014. ubi & proprius fundus ejus Bruwiler dicitur, uno milliari distans à Colonia, in quo Cœnobium fundaverat. Ezzelini Pronepos fuit Eberhardus Dux Mosellæ, de quo linea continuatur Comitum Palatinorum, ait Trithem. Chron. Hirsaug. an. 1060. & Frater ejus Heinricus Comes Pal. Rheni & Dominus de Lacu, sive Lacensis, de quo Freh. Orig. Pal. P. 2. C. 9. Porro Castrum & Civitatem in Heidelberg, Comitiam in Stahlbuhel & villam Neckirowe ex antiquo in feudum ab Episcopis Wormatiensibus tenuisse Comites Palatinos Rheni, testatur Simon Episcopus Wormatiensis in literis Investituræ, quas desuper renovando dedit Ludovico Com. pal. Rheni X. Kal. Jan. 1287.

Huic igitur territorio, quod multis variisque accessionibus auctum fuit, alligatum est jus Comitis Palatii ad Rhenum, primatis inter cæteros Palatinos Comites in Bavaria, Suevia & Franconia, quos recitat Jus Alem. Prov. C. XIX. & Jus Sax. prov. L. 3. A. 53. Et vid. Ge. Schubartum de Comit. palat.

Territorio itaque palatinatus ad Rhenum hæreditatie annexum fuit jam tum tempore Imperatorum Carolinæ stirpis, primariò officium *Comitis S. Palatii*, & eo ipso consequenter etiam Vicarii Imperatoris, ut ex antecedentibus liquet, quum Comes S. palatii vice Imperatoris vel Regis jus dixerit, & de summa Reip, consultationes atque curias egerit, ut adeo jus Vicariatus & Comitis S. palatii non tantum integraliter, sed & essentialiter sibi invicem sint unita. Ex intervallo deinde contigit; quod duo diversa officia Comitis palatii & Dapiferi fuerint uni Officiali conjunctim concredita. Quæ unio utpotè accidentalis, eò facilius quoque dissolvi iterum potuit. Tertio denique Comitivæ S. palatii, ut primario officio seculari aulico, semper quoque insuit jus eligendi Imperatorem, unà cum reliquis & officialibus Imperii & principibus ac Statibus, sed per A. B. demum exclusis reliquis septem illis Officialibus jus Electoratus solis competere cœpit. Unde tamen conficitur, Jus Vicariatus à Comitatu Palatino ad Rhenum, tanquam à causa sua immediata & proxima dependere, non ab Electorali dignitate, multo minus ab Archidapiferatu, quum utraque dignitas

auferri possit & separari à Comitatu palatino ad Rhenum, Vicariatus non item.

Par ratio fuit circa Vicariatum Saxonicum. Neque enim ab Electoratu immediate dependet ille, sed à principatu vel Comitatu palatino Saxoniæ, cui annexa & Archi-Marschallia S. Imperii, ut apertissime patet ex singulari A. B. quam Carolus IV. Ducibus & Elector. Sax. de jure & successione Electorum Saxoniæ An. 1376. IV. Id. Junii dedit, exhibita à Goldasto *Constit. Imp. T. 1.* ubi toties quoties inculcatur, jus Electorale manifeste competere Duci Saxoniæ, tanquam Duci Saxoniæ ac Imp. S. Archimareschallo, non vice versa, itemque Ducatum, principatum & Comitatum palatinum Saxoniæ & annexam Archimareschalliam S. Imperii obtineri cum omnibus libertatibus & honoribus, (inter quos præcipuus Vicariatus) nec non jus & potestatem eligendi Rom. Regem, tanquam dependens à priori. Itaque pariter principatus & Comitatus palatinus Saxoniæ fundus est ac fundamentum, cui hæreditariè inhæret Officium Comitis palatini in Saxonia vice Imperatoris jus dicentis: adeoque essentialiter Vicariatus concurrit. Adjuncta huic fuit Archimareschallia Imperii, quæ tamen à Ducatu & Comitatu palatino Saxoniæ abesse potest, salvo Ducatu & Comitatu palatino Saxoniæ, atque imo & absuit antequam hæreditario jure uni certæ familiæ atque territorio officia aulica fuerunt annexa: plane vice Regis aut Imper. jus dicere in Saxonia à Comitatu palatino Saxoniæ per essentiam suam abesse nunquam potuit.

§. XXI.

Igitur non solum ex Aureæ Bullæ verbis, *Comitatus Palatini Privilegio*, liquidum est Vicariatu gaudere Comites palatinos, sed & ex literis Car. IV. quæ in Confirmatoriis Car. V. exhibentur à Goldasto in den Reichs-Satz. *Constit. 40. p. m. 241.* Ubi & antiquitas hujus officii docetur: Solche Freyheit von alten und langen Zeiten gehabt haben, scil. Comites palatini, qui Electores. Ex antiquo itaque & longo tempore hac Vicaria potestate gavisi sunt Comites palatini sub quieta possessione & continuo, pro re nata, exercitio, usque ad primordia fere præsentis Seculi, atque proscriptionem Electoris Frid. V. R. Bohemiæ. Præterquam quod Duces Bavariæ uti totum jus Electorale ad se pertinere contenderunt, ita speciatim Vicariatui palatino sese subjectos esse negarunt, & an. 1612. in Camera Spirensi recessum protestatorium contra citationem Cameræ nomine Vicariatus palatini & sub sigillo illius emissam in caussa Ottingen contra Beyern proponi fecerunt. Itemque A. 1614. per scriptum publicum, cujus tit. Kurtzes Gegen-Bedencken und Bericht von der Churfürstl. Pfaltz Vicariats-Gerechtigkeit; in quo quidem multa exempla afferuntur, quod Sigismund. Imp. præter protectionem Concilii Basileensis, etiam in aliis causis com-

commissiones decreverit Wilhelmo Duci Bavariæ, non Ludovico IV. Elect. Palat. quum in Italia esset: Sed patet ex Epistola Ludovici subjecta sub lit. P. P. quod eodem tempore se subscripserit Vicarium Imperii, An. 1432. quæ potestas longè differt à Vicario & protectore Concilii speciali, & commissionibus singularibus.

Dum porrò Fridericus ille ob motus, quos sub suo ductu moliebantur Bohemi dignitate sua Electorali cum omnibus ad eam pertinentibus juribus, atque & hac Vicaria potestate exueretur, Electoratus ipse in Bavarum per inevstituram est collatus, & unà cum ipso hoc quoque jus Vicariatus. Restituto autem postmodum per Instrumentum Pacis Westph. in Electoratum & sua majori ex parte bona Palatino Carolo Ludovico, Frid. Filio, & hoc sibi, jam tum Electori, competere putavit jus sub iis, *quibus ante motus Bohemicos Electores, Principes Palatini gavisi sunt.* Atque quum Elector Bavariæ post Instr. Pacis investiretur denuo de Electoratu Bavariæ, omissum fuit jus Vicariatus in literis investituræ an. 1652 ad instantiam Palatini, *Limnæ. Add. 3. 11. pag. 219.* nec per omnia diffitetur autor Gegen-Berichts An. 1657.

Verum data post decennium fere occasione magnam Palatino litem hoc nomine intendit Bavarus, cujus cardo cum in interpretatione voluntatis Legislatoris Art. IV. vertatur, nec alius sit Legem interpretari, quam cujus potestas eandem ferendi, vel abstinendum prorsus est à decisione aliqua, vel convenienti utriusque partis rationum consideratione, media saltim per Civilem Medicinam ostendenda, quibus optime illæsis omni ex parte juribus controversia hæc componi queat; Visuri primum §. sequ. ex brevi historica commemoratione, quando & quænam incunabula cœperit, & quousque se extenderit.

§. XXII.

Diffidia & vehemens nimis æmulatio, quæ inter has duas Domos Bavaricam & Palatinam semper & quidem præcipue sub hoc currente seculo fuerunt, per obitum Imperatoris Ferdinandi III. valde recrudescere cœperunt. Illo enim An. R. S. 1657. 2. Aprilis st. n. vitam cum morte commutante, nova inter eas controversia, ratione Vicariatus Imperii orta est.

Et sicuti jam Vicariâ Reipublicæ curâ opus erat, Bavarus eam sibi, ut Electori & Archidapifero, unice competere arbitratus, & opportuno quodam zelo conata sua celare studens, ante omnia cum Saxone de conjuncta in administrandis Imp. vicibus operâ, & Vicariali sigillo transegit; Literasque susceptionem Vicariatus indicantes ad Status Imperii misit, qui præpropere magis & festine, quam re optime perpensa, gratulabantur.

Palatino molimine Bavari noto, per suas primum Provincias, per reliquam dein Germaniam de violatione sui, sibi soli jam omninò competentis juris

publicis questus est literis, atque omnem edictis Bavaricis obedientiam sibi subditis inhibuit. Quosdam Principum festini sui applausus erga Bavarum equidem pœnitebat; sed quæ jam tum acta erant, retractari non posse videbantur. Nec ullo modo de sua prætensione remissius agere voluit Bavarus: Uterque edicta de Vicariatu Francofurti, Coloniæ & quaquaversum publicari ac locis eminentibus affigi curavit, quorum formulæ videri possunt in Diario Europæo, *ad h. A. & 6. Apr. Ad 12. Maji. Ad 2. (12.) Junii. Tom. I. pag. 310. Ad 1. April. 1658. T. 1. pag. 665. & pag. 698.*

Ex hisce ad maximas simultates incaluerunt animi utriusque: Nam quæ uno in loco machinati sunt Bavarici, id in altero destrui fecerunt Palatini. Sic Coloniæ Agrippinæ Bavaricum Diploma Curiæ Urbis appensum rescindi suumque affigi fecit Palatinus; Quodque & sustulit primum Bavarus, postmodum vero suo à latere junxit.

Adscripsit sibi hoc Vicariatus jus ex occasione verborum, quæ in J. P. Art. IV. §. 3. habentur, & quatenus S. R. J. Elector post Regem Boh. Secularium primus & Archidapifer, sicuti sequentia de argumentis utriusque partis pluribus docebunt.

Palatinus vero *ratione Comitatus Palatini*, & quatenus majores sui, ut Comites Palatii, hac potestate gavisi, id juris sibi deberi ostendit per Apologiam quandam, quam ea de causa sub titulo Kurtzer und Summarischer Bericht ꝛc. edi curavit. Sic vicissim quoque Bavarus Relationem reciprocam (Ein Gegen-Bericht) publici juris fecit: Atque postmodum multa hinc inde publica scripta exstitêre, prout quisque suo favere visus est Domino: & hinc Principum animi acerrime exagitati sunt.

Bavarus hoc tempore septem agmina Equitum Peditumque jussit conducendos, eo quasi intuitu, hoc sibi jus vi & armis iret pervictum, vid. Diar. Europ. loc. cit. quod tamen aliàs Statibus Imperii per ult. §. Instr. P. sub crimine fractæ Pacis severe prohibetur. Ipsi enim animum maxime addidit sua potentia & Austriacorum reliquorumque favor; optime namque noverat plus tum temporis sibi accessisse Saxonem, quam Palatino, ceu ex responso ejus ad literas Palatini nunciatorias de die 19. Aprilis apparet. Quippe qui, *admirari se, quod nunc de suo in Vicariatum jure certiorem se facere velit Palatinus: Mutata enim esse illa per Instr. P. Westph. quæ olim constituit A. B. Se ergo in partes ejus ire non posse: Sed jam tum cum Bavaro ratione Sigilli Vicariatus convenisse: Nec aliter sese gerere potuisse argumento novæ Sanctionis Pragmaticæ*, ostendit. vid. Diar. Eur. ad h. d. & ad 5. Maji. A. 1658. ac conf. Disc. ad Instr. P. W. D. XXVI. P. I. p. 452.

Hisce & similibus ita gestis interposuit se Collegium Electorale, atque hanc litem non nisi æterni inter has inclytas Domos diffidii fomentum fore videns

dens, utrumque ab omni contentione & acerbo conflictu sub gravioris pœnæ constitutione in posterum prohibuit, revocatis & oblivione deletis prioribus; *vid. Citat.* Quoad reliquum autem, res ipsa tunc indecisa mansit.

§. XXIII.

Quandoquidem autem durante hujus controversiæ tempore per plurima, uti dictum, scripta publica res hæc ventilata sit, opellæ pretium me facturum existimo, si brevibus hic primaria utriusque partis argumenta nectam.

Pro parte Bavarica

Palmaria hæc fere sunt.

I. Conferri in Bavarum Electoralem Dignitatem per verba clara Instr. P. Westph. cujus annexum omnino sit Vicariatus.

II. Non concedi Palatinis Vicariatum in verbis restitutoriis. Ergo id probent, Investituram Maximiliani tribuere possessorium, quæ in totum non sit abolita.

III. Non in aprico esse, quis Comitum Palatinorum primus Vicarius vel primus Elector.

IV. A. B. mentionem facere Electoratus, cujus causa Vicarius constitutus sit Comes Palatinus: Nam Germanica versio dicit, des Chur-Fürstenthums und Pfaltzgrafschafft wegen.

V. Exstare factum Ruperti. Nec usos Electores antiquitus insigni Comitis Palatini in Vicariatu, sed Electoris. Et quæ id genus alia.

Nunc priusquam palatina adduci queant, obiter solummodo disquiratur, quid hisce regeri posse videatur. Et quidem primum quod attinet, inficias ire nemo potest, quin Electoralis dignitas Bavaro conferatur per dictam Legem. Sanciturenim Art. IV. §. 3. *Et primò quidem, quoad Domum Bavaricam Dignitas Electoralis, quam Electores Palatini antehac habuerunt, cum omnibus regalis, officiis, præcedentiis, insigniis, & juribus quibuscunque* ad hanc dignitatem *spectantibus, nullo prorsus excepto. &c.*

Nam vero hæc verba tam clara sint, inde ut sponte sequatur, sub hac dignitate Electorali omnino comprehendi debere jus Vicariatus, satis forte non cerni probatum. Nam quæ non expressa sunt, jure prætendi nequeunt. Sub Regalibus enim, officiis, &c. satis intelligi possunt, Archidapiferatus, primus post Regem Bohemiæ in celebratione Curiæ locus, & ejusmodi alia. Non autem ea, quæ Comiti palatino, quâ tali, specialiter sunt concessa. Ut jus judicandi Cæsarem, Vicariatus. &c. A. B c V. §. 1. 3.

Notabile enim est, quod ea demum officia in J P. Bavaro concessa esse dicantur, quæ *ad hanc* concessam *dignitatem Electoralem* spectant. Quum autem

tem transactiones sint stricti juris & interpretationis, non poterit extensio fieri ad ea officia & jura, quæ Comitatui Palatino ad Rhenum præcise & fundamentaliter inhærent, in quem & omnia ei inhærentia jura una cum nova Electorali dignitate restitutus fuit Comes Palatinus & in suum Palatinatum ad Rhenum, eoque ipso in jus Vicariatus atque in jus dijudicandi causas Cæsarem spectantes.

Unde ad secundum patet non incumbere Palatinis probationem aliam, quam quâ ostenditur Annexum Electoratus non esse Vicariam illam potestatem.

Quid de possessorio, quod Bavaris tribuit Investitura Maxim. I. sit judicandum, vel ex eo apparet, quod hæc ex parte abolita sit, nam etsi negari non possit ipsi A. 1623. per investituram collatum esse Electoratum una cum Vicariatus jure, ea tamen cernitur fuisse causa, quod & ipse Comitatus Palatinus Rheni ei concessus fuerat, quod existente fortecasu vacantiæ nullus certus non existeret Vicarius, quæ vero post restitutionem Palatini valere non potest.

Ad tertium, per Historica, quæ referuntur, exempla aliasque ex jure veteri probationes monstratur Aureæ Bullæ tempore longe vetustiorem esse Comitis Palatini Vicariatum, quum semper pari passu ambulaverit cum ipso Comitis Palatii officio. Et quid si non foret? Exinde tamen Bavaris nullum enascitur argumentum: Quin potius sufficere Constitutionem Car. IV.

Ad sequentia respondent, Sprengerus *Jurispr. Publ. L. II. C. XXX.* Limnæus *ad A. B. C. V. Obs. V.* & Burgoldensis P. I. Disc. XXVI. Atque data occasione de iis pluribus infrà: Sicuti etiam si quid amplius pro Bavaro statui possit: Hisce *in modum discursus* saltim dictis.

§. XXIV.

Jam de Palatinis argumentis videamus. Et licet solidè satis asserantur Palatino sua jura, & præcipue hoc Vicariale per publica illa scripta, quæ pro parte ipsius exstant, ita ut si ea hic loci adscriberem, crambem bis coctam proponere me velle viderer; cum tamen & nonnulla supersint dicenda, quæ eâ, quâ huic negotio vacare licuit, curâ observare potui, non possum non brevibus & illa ipsa addere.

Videtur autem hic statum Palatini dupliciter esse considerandum; qualis nempe ille fuerit ante, & qualis post Instrumentum P. Westph. respectu Vicariæ hujus potestatis. Priusquam sancita & hæc Lex, in quieta fuit hujus juris possessione Palatinus, vel quasi per integra tria secula, usque ad terminum supra §. 21. annotatum, quô omnia Electoris Palatini jura, ipsaque dignitas in Bavarum sunt collata, ceu ex literis Investituræ Maximiliani I. liquido apparet.

Post

Post Instr. pacis verò, & quidem per apertam ejusdem Legis sanctionem, priora sua jura una cum Comitatu Palatino recuperavit. Art. IV. §. 5. *Quoad Domum Palatinam &c. &* § 6. *Deinde ut inferior Palatinatus totus cum omnibus & singulis Ecclesiasticis & singularibus bonis, juribus & appertinentiis, quibus ante motus Bohemicos Electores Principesque Palatini gavisi sunt, omnibus documentis &c. eidem*, sc. Carolo Ludovico Com. palat. *plenarie restituantur.* Hinc ergo statim elucet, non solum in Electoratum, qui octavus & tunc ultimus fuit, sed & in ea cuncta jura restitutum esse Palatinum, quæ ad Electoratum vel Archidapiferatum non pertinent, vel quibus ante motus Bohemicos gavisi sunt Comites Palatini, atque sic per convenientem inductionem sequitur retentum sibi per Instr. P. W. hoc Vicariatus jus, præcipue cum illud per eandem pacificationem non in Bavarum, nec plus, conferatur, quam quod expresse est constitutum. Nam licet quæstio, cujus Vicariatus sit, aperte non decidatur, cum tamen de omnibus juribus & dignitatibus, quæ Palatino antea sunt ablatæ, in Instr. P. actum fuerit, consequenter & de hoc Vicariatus jure transactum putatur. Pro se ergo fundamentum juris & præsumtionem habet Palatinus, quòd sc. loco & verbis allegatis tacite de hoc jure actum sit, atque ad petitionem & instantiam ejus clausula illa de Vicariatu Bavaro antea concesso in literis novæ investituræ Ferdinandi Mariæ penitus omissa & exclusa fuerit.

§. XXV.

Fundamentum juris pro se habet, quod scil. Vicariatus jus non ab Electoratu, neque à Dapiferatu, ut indissolubile annexum, sed à Comitatu Palatino & tali officio, dependeat. Hoc autem est, quod negant Bavarici, qui altius originem Vicariatus Palatini, quam ex Constit. Car. IV. non repetunt; Inde statuentes hoc Vicariale jus esse appendicem Electoratus, ob verba, quæ in textu Germanico, des Chur-Fürstenthums wegen, exstant.

Verum huic opinioni ipsa A. B. verba contradicere videntur, *Comitatus Palatini* ratione vel *Privilegio*, quæ si jacent in textu latino, nec contrarium involvere possunt ea, quæ in Germanico des Chur-Fürstenthums wegen leguntur, si modo sano intelligantur sensu. Interim tamen latinus textus pro authentico habetur, & tantò majori gaudere videtur auctoritate, quantò antiquis Imperii Constitutionibus est conformior. Et licet verosimillimum appareat Imperatorem hanc suam Constitutionem prò æquali auctoritate in utrâque lingua promulgatam voluisse, quod & confirmat Cap. XXX. A. B. & Capitulatio Car. V. Art. XIV.

Inde tamen statim non sequitur, à latina lingua recedendum esse, ubi dissentit Germanica; sed inter textum Germanicum veterem & coævum Latino, atque inter recentiorem & interpolatum esse distinguendum, & sine dubio prior

posteriori

posteriori præferendus, quanquam neuter sit authenticus, sed Latini authentici translationes, & quarum auctores non utique idioma latinum ejusque sensum satis rectè assecuti observantur, quod vel ex Proœmio apparet, ubi per bella intestina inter Julium & Pompejum, utrumque vocabulum substantive acceptum & sic redditum: den strit mit scharfen swertern biß uff das gederme. quæ in recentiori quidem emendata.

Quin imo si A. B. per se ipsam interpretanda est, utique pro certo constat, hanc vocem Principatus, non aliter Germanice, quam per das Fürstenthum, explicandam esse, ceu ex *Cap. VII. §. 1.* & *Cap. XX.* ubi Vox Principatus sæpius est repetita, liquet.

De cætero, quid in probationem argumenti, quod Palitinis ratione Comitatus hæc potestas debeatur, dici possit, salvâ quam utrique Principi debemus veneratione, breviter videamus: simul suo loco ostendendo, illud ab antiquiori repetendum principio, quam A. B.

§. XXVI.

Quò à reliquæ plebis quasi mixtura & colluvie condigne distinguerentur dignissimi & præclarissimi quique, nomen Comitis, sicuti & Ducis, Papæ, Regis, Imperatoris, in usum communem venisse, optime ratiocinari quis potest. Sic enim apud Romanos appellatio Comitis tanquam Primæ dignitatis Magistratusve nomen audiebatur, ut *Comites Sacri Palatii, Rei militaris, Patrimoniorum, Scholarum, &c.* de quibus Codex & Nov. Justin. ut: *L. 1. C. de Comit. & Trib. Schol. l. 1. & 2. de Comit. Rei Milit.* & notantur præcipue *l. 1. Cod. de Com. & Archiat. Sac. Pal.* & *L. un. de Comit. qui prov. reg.* Atque Besoldus & Speidel. *Thesaur. pract. voce* Graff, Comitis.

Penes Germanos principi semper Comites adfuerunt, uti testatur Tacitus *in de Mor. Germ. c. 13. n. 5. Gradus quin etiam & ipse Comitatus habet, judicio ejus, quem sectantur; Magnaque & Comitum æmulatio, quibus primus apud principem suum locus, & principum, cui plurimi & acerrimi Comites.*

Notat quoque in sua natura nihil aliud vox Comitis, quam quod simpliciter Comes, à Comesse, vel cum & esse dicitur. Imperatores enim vel summi Principes in suos Comites vel aulicos, vel itineris, non nisi eos receperunt, qui vel generis splendore & antiquitate maxime conspicui erant, vel aliàs probatissima vita reliquos antecellabant. Sic Comites Imperatoris, Palatii, vel Palatini, de quorum officio mox videbimus, dicti sunt. Sic Comites quoque, qui provinciis, ut Gubernatores præfuerunt, appellati, ut *Comes Isauriæ*, i. e. Præfectus Isauriæ Nov. XXVI. C. II.

Deinde Regiæ Præfectus, Major Domus, vel post Carolum M. Comes Palatinus quasi pro Synonimis servierunt.

Atque

Atque hinc successu temporis in magni honoris vocem & insignem titulum abivit nomen Comitis, ità ut sibi gloriæ duxerint etiam principes ipsi καθ' ἐξοχὴν Comitis titulo uti. *v. du Fresne Gloss.*

Cæteris porrò omnibus præferri cœperunt Comites palatini, ob palatii præ reliquis officiis & Dicasteriis prærogativam. Neque enim Boxhornio *in Hist. Univ. ad A. C. 988. pag. 579.* adsentimur, qui Comites palatinos non à palatio, sed à limitanea Imperii ditione cui præfectos fuisse autumat, á Pfal, Paal, Lantpalen, dictos putat, Marcham & Marchiones cum Palatinis temerè confundens.

Penes Germanos, absente vel super causas cognoscere detrectante Cæsare, palatino Comiti id facere incubuit. Speidel. in Besold. Thes. pract. voc. Pfaltzgraff. Hinc judex palatii, Pfaltzgraff, sicuti palatium quoque alicubi Pfaltz, E.g. hic Argentorati, dicitur.

Inde ergò est, quod in Cap. cit. §. 3. ejusmodi primarii judicis officium Comiti palatino Rheni competere judicat A. B. ceu *ex consuetudine introductum* est. Extra dubitationis aleam itaque esse dudum monstrarunt Scriptores, tale judicandi officium Comitibus Palatinis Rheni, quâ talibus, utique adhærere, restat & consideremus, quid eodem in sensu de Vicariatu, cujus judiciaria illa potestas tanquam species est, dici queat.

§. XXVII.

Vicariatum potius dici annexum Comitatui palatino, quam Electoratui, primò vel exinde probari videtur, quod etiam ante Septemvirale Collegium constitutum hac Vicariali dignitate gavisi sint Comites Palatini. Communis enim Dd. sententia est, ante Friderici II. tempora nullum ejusmodi institutum fuisse Collegium; quod non solum ex Martino polono, quem circa medium Seculi decimi tertii vixisse probat Voss. *de Hist. Lat. L. II. C. LX. p. m. 485.* & primam Septemvirorum mentionem fecisse judicat Baronius, ostenditur, sed & apertis rationibus id evincere student Onuphr. panvin. de Com. Imp. c. VI. Thuan. L. II. Lehman. in Chron. Spir. L. V. c. XVII. Conring. de Germ. Imp. Rep. Acroam. IV. p. 106.

Hoc vero tempore antiquiorem fuisse Vicariatum, non modo rei necessitas suadet, sed & illum penes palatinos præcipue fuisse sequentia forte evincunt. Cum enim genus suum à Carolo M. (cujus tempore nullum exstitisse Electorale collegium, nullosque Septemviros, apud omnes fidem invenit) ducere dicantur Comites palatini, verisimiliter statui potest hanc Vicariatus dignitatem unà cum genere ad successores & posteros propagatam fuisse. Præcipue enim hoc confirmant ea, quæ de Arnulfo, Carolomanni filio, Caroli Crassi successore traduntur, scil. *Carolo Crasso, quod rebus suis publicisque administrandis superesse*

non posset, curatorem datam esse Arnulfum, ut habet P. Æmilius. Curatorem enim agere hic loci nihil vult aliud, quam Vicarium, vel provisorem. Unde & Vice-Imperatorem appellat Arnulphum Compilatio Historica apud Pistorium T. I. Script. rer. Germ. p. 730.

II. Deinde ex clarissimis A. B. verbis, *Comitatus Palatini privilegio*. Inde etiam patet ante A.B. viguisse hoc Vicariale Palatini munus, quod & ex German. Aventini codice L. 7. tit. Wie König Rudolf starb ꝛc. probatur; Nimirum post Rudolfi Habsburgensis mortem interregem fuisse Comitem Palatinum Rheni. Ita enim habetur: In dem Jahr 1290. da Hertzog Heinrich starb, starb auch König Rudolf fünff Monath und eilff Tag hernach, da er seinen Sohn Hertzog Albrechten aus Oesterreich an das Reich wolte gebracht haben, und darumb also das Reich ohne König und Kayser, so ist der Pfaltzgraff am Rhein des Heil. Reichs Vicarii. Latinus Textus Lib. VII. p. 443. ita: Solet in Germania, quamdiu orbata Capite, Præfectus Prætorio Rheni Duxque Bojorum interrex esse, atque Imperii munia obire. Ludovicus tum hujusmodi dignitate defungens apud Rhenum diversabatur, filius ejus Rudolphus in Bojaria degebat, atque uti Augustani, vicini sui, cives Sacerdotes, episcopus, se atque parentem suum tanquam interreges reciperent atque imperata obedienter facerent, postulabat.

Nulla hic Electoratus mentio facta est. Sed & idem testatur Martinus Crusius *L. 3. Ann. Suevic.* & vid. Spangenberg. in Chron. Mansfeld. C. 116. Ubi de Duce Ottone tempore Ludov. IV. loquitur: Daß er die fürnemsten und schweresten Bürden im Reich seither Kayser Arnolfs Tode tragen müssen, und daher auch des Reichs getreuer Verwalter uud Kayserlicher Vicarius genannt wird. vid Burgold. P. I. p. 454.

III. Ex aliis Imperii Constitutionibus. Sic enim simili jure Vicariatum obtinuisse Electorem Saxoniæ litteræ Sigismundi Imper. de Anno 1414. comprobant, ceu vid Besold. *Thes. Pract.* Voce Vicarii des Reichs, ubi ait: Solch Vicariat gehört dem Chur-Fürsten aus Sachsen, als einem Pfaltzgrafen. Diese Pfaltzgraffschafft aber ist in Sachsen und Westphalen, und nicht in Meißen, wie aus einem Lehen-Brieff König Sigismunds de An. 1414. zu sehen ist. h. e. Ejusmodi Vicariatus competit Electori Saxoniæ, quatenus Comiti Palatino. Hic Comitatus Palatinus autem in Saxonia est & Westphalia, & non in Misnia, sicuti ex literis investituræ Regis Sigismundi de Anno 1514. videre est. Hæc verba nec sine fundamento sunt, etsi nulla Constitutio. In eo tamen errat Besoldus, quod Comitatum Palatinum Saxoniæ in Westfalia ponit, patet enim ex Sigismundi concessione in Saxonia superiori eum esse, atq; in præfectura Alstetensi fundari, quam quum cederet Augustus Elect.

Sax.

Sax. Duci Sax. & Exelectori Jo. Friderico, reservavit sibi Jus Palatinatus. *Hortled. de C. B. G. V. 25. 5.* Simili dixi jure; Nam literæ investituræ Saxonis recentiores hoc quoque testantur, in quibus habetur, das Chur-Fürstenthum Ertz-Marschall-Ampt und Chur des Hertzogthums zu Sachsen, auch Vicariat und die Pfaltz zu Sachsen mit ihren Zugehörungen.

In Sigismundi Imperatoris Bulla de An. 1413, & 1434. ubi de jure & Successione Elect. Palatinorum agitur, hæc leguntur verba: *Nec non omnia & singula privilegia, donationes & concessiones quaslibet per Divos Romanorum Reges & Imperatores, prædecessores nostros: & Nos, dicti Ludovici progenitoribus Comitibus Palatinis Rheni, & sibi quomodolibet factas, datas & concessas authorizamus &c. & tenore præsentium de certa sententia confirmamus.* Invenies ap. Goldast. Const. Imp. T. I. p. m. 143.

IV. Hæcce jam edocti, obiter & illud addimus, neminem ob Electoratum Vicarium Imperii esse, ergo nec hoc illius annexum; Si enim jure Electoratus veniret Vicariatus, Bohemo utique veluti primo Electori & Regia quoque dignitate fulgenti ille competeret. Sed uti non omnes Electores sunt Vicarii nec Vicarii præcise Electores, quod Exemplo Ruperti in filium suum Ludovicum Vicariale munus An. 1401. conferentis probatur. In Imperio vero Germanico omnes Ordinarii Vicarii habent Comitiam Palatii, & vicissim. Unde concluditur non quâ Electores, Vicarios esse, sed quâ Comites Palatinos. Eatenus enim Electores sunt, quatenus Officiales; quod verbis auctoris magni Chron. Belg. evincitur: *Et quamvis tres Ottones supradicti per successionem generis regnaverunt, postea tamen cum Imperium apud solos Saxones ferre per annos centum perdurasset, institutum fuit, ut per Principes Officiales Imperii Imperator eligeretur.* Item conf. Abb. Stad. *in Chron. p 313. & vid. Gewold. d. S. R. Imp. Septemviratu p. 62.*

Cum itaque jam valde probabile sit, penes Palatinum hanc Vicariatus potestatem ratione Comitatus, in quem per Instr. P. Osnab. restitutus est, esse & fuisse, exceptionis suæ contrarium adserenti probatio incumbere videtur.

§. XXVIII.

Hisce ita præmissis, pro Palatino & ea affetuntur, per tot temporis spatia, quibus hoc Vicariali jure usus & gavisus est, neminem anteà suæ Vicariatus administrationi contradixisse, dum scilicet illam post Aureæ Bullæ constitutionem ab A. 1356. Comitatus Palatini, ceu verba jacent, Privilegio quiete gesserit. Beneficio itaque præscriptionis amplius in hoc suo jure turbari non posse. Recentiorem contradictionem negotium non evertere, cum pro se nullam Imperii Legem habeat, nec aperte de eo jure statuatur in Instr. P. Osn. Priorem ideò

legem in omnibus iis punctis ſalvam & integram manere, in quibus vim ſuam ipſi non derogat nova & poſterior.

§. XXIX.

Per clarum jam vero literam probari, non amiſiſſe Palatinos ſuum in Vicariatum jus, cum nihil ipſis per Inſtr. P. W. ademtum judicari poſſit, quod expreſſis verbis poſitum non ſit. Diſponit enim ſolum illud Inſtr. & quidem Art. IV. cit. de reſtitutione cujusque partis per injurias belli læſæ, & præſertim ab initio mox de amica compoſitione inter has duas inclytas Domos, Palatinam & Bavaricam. Et cum jam præter alias in Palatinum factas prætenſiones etiam tredecim myriades ſolvendas poſtulaverit Bavarus, in majorem hujus ſatisfactionem, amore Aureæ Pacis, Dignitas Electoralis, Palatinatus Superior unà cum Comitatu Cham in Bavarum ex communi paciſcentium conſenſu & voluntate ſunt collata, qui & ideò prætenſis 13. Millionibus renunciare tenebatur *Art. IV.* §. 4.

Nullam vero hic apparere Vicariatus mentionem, ſed optime præſumi poſſe illum Palatino cum Comitatu retentum eſſe, cujus ratione & privilegio ipſi competit.

§. XXX.

Accedit & hoc, quod, uti verbo antea innuimus, in Inveſtitura Ferdin. Mar. & recentiſſima Electoris Bavarici omnis mentio Vicariatus omiſſa ſit, quandoquidem poſt Legem ſancitam per Pacem Oſnabrugenſem amplius nihil in Palatinatu Inferiori poſſideat. Et factum hoc eſſe judicio atque arbitrio Imperatoris ſatis monſtrarunt Scr. Palatini, atque præcipue ille in Refutatione contrarelationis Bavaricæ, ſeu ut titulus eſt: Ableinung des Chur-Bayriſchen Gegen-Berichts.

Sponte igitur & ex ſe ipſo quaſi ſequi, de quo quis non eſt inveſtitus, illud utique & exercere non poteſt.

Inſtant autem hic Bavarici, atque ideò in literis Inveſtituræ nihil de Vicariatu exprimi dicunt, cum expreſſe hac de re ſtatuat Inſtr. P. W. per verba: *Sicut hactenus, ita & inpoſterum maneant*, §. 3. Quæ de inveſtitura Bavari tempore belli facta intelligenda volunt, vid. Aut. des Chur-Bayriſchen Gegen-Berichts.

Sed regeritur: non poſſe verborum contextum, ſi bene inſpiciatur, hanc citra torſionem aliquam tolerare ἔκθεσιν, cum potius illas priores Inveſtituræ literas reſtringat, ſiquidem non niſi de Electorali Dignitate, Palatinatu ſuperiori una cum Comitatu Cham, ihidem hoc intuitu ſanciatur.

§. XXXI.

§. XXXI.

Demum & hoc additur, Vicariatum non posse commodè Electoratui vel Dapiferatui adhærere & annexum esse, cum nulla omnino connexionis ratio manifesta appareat: Per accidens enim, nec ab initio, juncta sunt hæc duo, ut supra pluribus ostensum: atque τὸ ἐν ἀρχῇ petitur, si quis asserit, mediante Dapiferatu inesse Comitatui Palatino ad Rhenum Vicariatum. Contrarium simpliciter asserit & ut sancitum antiquitus confirmat, quod Vicariatus jus competat & fundatum sit ratione Principatus Palatini, non dicit ratione Dapiferatus quæ in abstracto utique discernenda, etsi in concreto concurrere possint. Porro quamdiu Lex posterior non derogat priori, neque contrarium sancit, permanet utique sanctio vetus, & hic Aureæ Bullæ, quod ratione Principatus Palatini ad Rhenum competat Vicariatus: atqui Inst. Pac. separavit quidem à Camiratu Palatino ad Rhenum Dapiferatum, & separari facile potuit; Sed non separavit Vicariatum ab eodem Comitatu Palatino, igitur adhuc hodie post I. P. illi essentialiter inhærere videtur.

§. XXXII.

De cætero, à Bavaricis oggeritur, Vicariatus jus non tam in Palatinatu ad Rhenum, quam in præcedentia & prioritate inter Electores in A. B. fundari, quæ prioritas per Instr. sæpius dictæ pacis in Bavarum est translata. Imo inconveniens fore, quod si infimus Electorum Vicariam in cæteros exerceret Imperatoris potestatem.

Ad prius reponunt, nodum in scirpo quærere velle videri, cui ipsius A. B. responsio §. 1. Cap. V. sufficiens & clara satis non sit.

Posterius Eruditis non magnum movere scrupulum, nota cum res sit inter Electores Seculares ratione potestatis & extra suum Ordinem Collegialem, paritatem semper habendam esse, cum unus respectu Imperii magis non valeat, quam alter: Reliquis Ordinis solum gratia factis. Sanè constat, Romanorum Imperatoribus inconveniens haud visum fuisse, præfectis prætorio rerum summam atque judiciorum committere, *l. 1. C. Th. de Episc. aud. L. 117. C. Th. de decurion.* ut sacra vice soli verè cognoscerent, *l. 16. C. Th. de appell.* & tamen Consules πρεσβείᾳ gaudere *l. un. C. Th. de Coss.* ut & Patriciorum ordinem, etsi sine jurisdictione, *d. l. un. & ibi Jac. Gothofr.* Neque Ottoni M. vitio versum, quod Romam profectus, Hermannum Billingium Vicarium in Saxonia relinqueret, necdum ducem.

§. XXXIII.

Hæc fuere præcipua illa argumenta, quæ pro utriusque parte allegari potuerunt, atque licet hac in controversia decisivam adhuc non tulerit senten-

tiam Imperator, (cujus est unà cum Electoribus ac Statibus super ejusmodi causis cognoscere) laborasse tamen multos Principum, concordiam hisce inclytis Dominibus & dissidiorum oblivionem exoptantium, ut convenienti quadam ratione hæc & aliæ sedari possent controversiæ, quovis fere tempore apparuit. Præcipue autem rem ipsam aggressi sunt circa Annum 1670. atque parum abfuit, quin tota hæc super Vicariatus jure orta lis rite composita fuerit, ceu Tractatus, qui eo tempore sub certis Mediatoribus confecta sunt, satis comprobant, quorum contenta primaria, ut operâ dignissimum pretium, in compendium redacta hic, ut rem Lectori cuivis B. gratam, subnectere voluimus.

EXTRACTUS.

Ex Relatione Germanica.

Der zwischen Chur-Bayern und Chur-Pfaltz nacher Ulm veranlasseter und daselbst gepflogener Tractaten.

Occasionem ad hos tractatus dederat Landgravius de Fürstenberg, Wilhelmus Egon, hodie E. R. Cardinalis Eminentissimus & Episcopus Argentinensis An. 1670. 17. Decembr. communicatâ aliquâ formulâ Unionis inter utrumque Electoratum: Electis propterea utrinque mediatoribus Maximiliano Henrico AEp. & Elect. Coloniensi, & Philippo Wilhelmo Com. Palat. ad Rhenum. Atque etsi & aliæ inter utramque Domum controversiæ simul ad arctiorem unionem ineundam componendæ essent, primario tamen de Vicariatus controversia actum fuit: quumque antea de tertio Vicariatu erigendo mentio facta fuisset, mox relicto hoc consilio, ea Unionis Formula à Mediatoribus fuit Partibus proposita ad diem 3. Sept. 1671. Ut quoties sedes Imperatoris Romani vacaverit, Vicariatus Imperii ad Rhenum, in Aurea Bulla Palatinatui ad Rhenum concessus, utrique Electoratui communis esset, & conjunctim administraretur per communem Vicariatus Senatum, utiusque Electoris nomine atque communi Vicariatus Sigillo: Directorium per menses alternando, ita ut in proxime futuro interregno primo mense Bavarus, in sequente interregno Palatinus primo mense dirigeret, & in casu discrepantiæ seu paritatis Votorum decidendi jus haberet. Quod si vero hic modus communionis non placeret partibus, alterum proposuerunt: ut alternis mensibus causæ emergentes per cujusque Electores Consiliarios proprios reciperentur, cognoscerentur & nomine illius sui Electoris expedirentur: Atque in primo interregno Bavarus primo mense gauderet, in subsecuturo Palatinus: Atque hanc alternationem duraturarum usque ad extinctionem Octavi Electoratus. Denique Titulaturam alteri ab altero dandam, quâ quisque ipse uteretur. At Bavarus præterea

terea prætendit solus jus constituendi Præsidem communis Senatus, qui & Directorium haberet & in casu paritatis Votum Decisivum

Mediatores porro & Palatinus duos Præsides qui dirigerent alternatim, communi tamen nomine, Unum, qui à Bavaro, Alterum, qui à Palatino constitueretur, proposuerunt; At Bavarus suum Præsidem etiam Palatino juramentum præstare debere obtulit: Sic fore, ut Palatinus Bavaro hactenus coadæquatus, & Bavaro nihil nisi denominatio tantum Præsidis reservata esset, quem tamen ita se electurum obtulit, ut neutri antea subjectus esse deberet.

Circa Titulaturam Communis Vicariatus, Palatinus hanc formam proposuit:

Ferdinandus Maria & Carolus Ludovicus D. G. Comites Palatini Rheni, Utriusque Bavariæ, ut & Palatinatus Superioris Duces; S. R. I. Archidapifer & Archi Thesaurarius, Principes Electores, in partibus Rheni, Sueviæ & juris Franconici Provisores & Vicarii.

At Bavarus istam: quasi Palatina esset contra I. P.

S. Dei Gratia Ferdinandi Mariæ, Utriusque Bavariæ & Palatinatus Superioris Ducis, & Caroli Ludovici Comitis Palatini Rheni, Bavariæ Ducis S. R. I. Archidapiferi & A Thesaurarii, Principum Electorum, in partibus Rheni, Sueviæ & Juris Franconici provisorum & Vicariorum.

Quod ad jus constituendi Præsidem attinet, Mediator Neoburgicus hoc temperamentum proposuit, ut illud Bavaro concederetur, Palatini vero Adsessor primarius titulum Cancellarii haberet: quod Palatinus ita acceptavit, ut absente Præside Cancellarius vice ejus fungeretur. Itemque si Præses causam aliquam proponere nollet, ut Cancellario illud facere jus esset, eoque casu tertius Assessor Palatinus constituendus: ut Senatus hic in loco tertio extra Bavariam & Palatinatum in Meditullio Circulorum collocaretur: ut archivi clavem etiam Cancellarius haberet; & Sigillatio in pleno fieret: Titulatura ita scriberetur:

Wir

Ferdinand Maria, in Ober- und Nieder-Bayern, und der Obern Pfaltz Hertzog, des Heil. Röm. Reichs Ertz-Truchseß und Churfürst ꝛc.

Carl Ludwig, Pfaltz-Graff bey Rhein, des Heil. Röm. Reichs Ertz-Schatzmeister und Churfürst ꝛc.

Und in den Landen des Rheins, Schwaben und Fränckischen Rechtens Fürseher und Vicarii.

Ex his Mediatores novam Formulam Unionis cum temperamentis suis pro

proposuerant, atque dies conveniendi Ulmæ 28. Novembr. 1672. condictus, sed ad 8. (16.) Jan. 1673. prorogatus fuit. Postquam 14. (24.) Jan. tractatus primordia cœperunt, desiderarunt Palatini, ut finis ultimus, unio utriusque Domus præliminariter tractaretur, ut deinde de mediis specialibus, inter quæ Vicariatus controversiæ compositio præcipua, dispiceretur: unde communicatio earum rerum quæ cum Aula Cæsarea & Gallica interea gestæ, saltem generatim & reciproce sollicitata. Bavaro hic tergiversante, post aliarum quoque litium mentionem hinc inde factam, tandem præmissis protestationibus, hos tractatus si compositio non sequatur, neutri parti præjudicio fore, ad tractatus de Vicariatu progressum ad d. XI. Febr. atque à Palatino adhuc duo Mediatores religionis Evangelicæ desiderati: quo ipso mediatio supensa fuit usque ad 21. Febr. (3. Matt.) Nec tamen, nisi 8. (18.) Martii demum Formula Mediatorum de Vicariatu considerata, & declarationes hinc inde factæ, quæ partibus tamen verbotenus non communicatæ, sed temperamentis adhibitis. Hinc alia atque alia & tandem hæc Formula à Mediatoribus conjecta: I. Bavaro jus esse nominandi Præsidem Vicariatus, personam illustrem, neutri antea subjectam, sed immediatum membrum Imperii, qui tunc utrique juramentum præstare & officium Præsidis Vicariatus utriusque nomine gerere debeat. II. Bavarus tres Assessores Relig. Cathol. & unum Secretarium Palatinus totidem Religionis Evangelicæ, & unum Secretarium, constituat, utriusque nomine juramento obligandos. III. Primarius Assessor Palatinus titulo gaudeat Cancellarii, & primo voto, & præcedentia in & extra Senatum præ reliquis Assessoribus. In Senatu vero soli Præsidi præsenti jus esse vota evocandi, idque alternative de latere ad latus, præterea in Causis Politicis & Civilibus Conclusum per majora pronunciandi, vel si paria, suo voto causam decidendi. IV. Impedito Præside ad unum vel alterum diem, directorium subeat Cancellarius primumque Votum tunc habeat primus Assessor Bavaricus, conclusum tamen Præsidi communicetur: Vicissim & Cancellario impedito. Si absente Præside vota paria fuerint, redux ille conclusum faciat, vel vice Præses. V. Si impedimentum alterutrius fuerit diuturnum, fas sit Bavaro Vice-Præsidem, aut Palatino Vice-Cancellarium constituere.

VI. *Aut statim ab initio in eum eventum Vice-Præsidem & Vice-Cancellarium esse constituendum: In casum Mortis vero ut in Art. I.* VII. Instructionem communi nomine concinnandam esse, contra quam quoties unus vel alter facturus quid, id confestim ad utrumque Electorem esse referendum: Interea vero in aliis causis pergendum. VIII. Præses & Cancellarius Secretum Vicariatus conjunctim in arca custodiant, & singulis clavis diversa concredatur, in Archivo conservetur & omnes sigillationes in pleno fiant. Similiter & ad Archivum vel Registra-

Registraturam Præsidi & Cancellario duæ claves discrepantes dentur. IX Revisio conceptorum in pleno Senatu utriusque Religionis Adsessoribus præsentibus fiat, supplicationes & memorialia non nisi in Consilio recipiantur & præsententur ab utroque Secretario, & eo ordine, quo exhibentur, proponantur: exceptis his, ubi periculum in mora, quo de conveniatur inter Cancellarium & Præsidem. X. Originalia subscribantur tantum ab utroque Secretario, Bavaro ad dextram, Palatino ad sinistram.

In Judicialibus subscribatur: Vicariats-Gericht. In Gratialibus: Vicariats-Cantzley. Et sigillum in pleno imprimatur. Schema vero sedendi hoc esto:

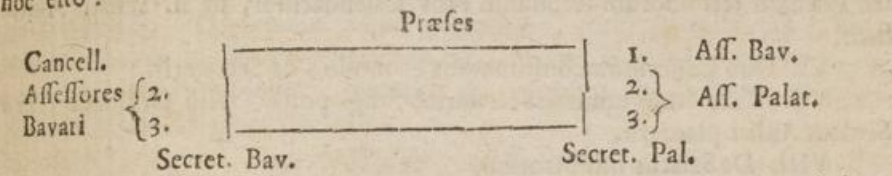

XI. Si vota paria, Præses vel ejus Vicarius in causis politicis votum habeat decisivum, ut Art. 4. In causis vero religionis observetur dispositio I. P. & R. I. de An. 1654. & Stylus Senat. Aul. & Cam. Imper.

XII. Locus Consilii Vicariatus neque in Bavarico neque in Palatino territorio, sed in loco tertio & mixto, ubi utriusque Religionis exercitium, est eligendus. Ad quod Dunkelspiel à Mediatoribus proposita.

XIII. Titulaturam alter alteri exhibeat, quam quisque sibi tribuit. In causis vero Vicariatus hæc esto, salvo cujusque jure:

Von GOttes Gnaden
Wir

Ferdinand Maria in Ober- und Nieder-Bayern, auch der Obern Pfaltz Hertzog, Pfaltzgraff bey Rhein, des H. R. R. Ertz-Truchseß und Churfürst, Landgraff zu Leuchtenberg.

Carl Ludwig Pfaltzgraff bey Rhein, Hertzog in Bayern, des Heil. Röm. Reichs Ertz-Schatzmeister und Churfürst.

Und in den Landen des Rheins, Schwaben, Fränckischen Rechtens Fürsehere und Vicarii.

XIV. & XV. De figura Secreti Vicariatus. His adjecerant Mediatores quædam puncta, quæ ad concinnandam instructionem vel Ordinationem Senatus Vicariatus Imperii facerent.

I. Quomodo contra Præsidem vel Cancellarium procedendum, qui officio suo non fungeretur.

II. Num acta & producta in pleno prælegenda, an vero alicui ex Assessoribus tradenda ad referendum oretenus vel ex Scripto.

III. Ut Secretarii juratò promittant, nemini sine Præsidis & Cancellarii consensu, protocolla, SCta, acta & Scripta se communicaturos, sub pœna perjurii.

IV. Secretarii alternative Protocollum & concepta SCtorum observent.

V. Præsentationes Memorialium secundum utrumque Calendarium, sed Præfixio terminorum secundum Nov. Calendarium, ut in Senatu Aulico fiant.

VI. Duo Cancellistæ constituantur eo modo, ut Secretarii.

VII. Taxatorum munere Secretarios fungi posse. Nisi Ordinatio Taxæ Senatus Aulici placuerit.

VIII. De Salariis ministrorum.

Ad hanc Formulam quælibet pars monita sua aperuit, & maxima difficultas circa §. IV. V. VI. & XI. fuit, unde relatio facta ad Principales: Sed quum neutra pars alteri amplius cedere vellet, sed quælibet in suis Ultimis persisteret, Mediatores hanc tandem temperaturam proposuerunt iis super dictas §. IV. V. VI. & XI. Ut Elector Palatinus primario suo Assessori titulum Cancellarii tribuat, qui post Præsidem cæteris Assessoribus omnibus ubique præcedat, & à Præside præsente primus ad votandum rogetur, & ità alternative procedatur, & in causis Politicis & Civilibus inter partes unius Religionis, quod per majora conclusum, pronuncietur, aut si in dictis causis & inter partes unius Religionis vota paria fuerint Præses majora faciat & Conclusum publicet. Absente vero Præside interea Cancellarius directorio fungatur ad instar Præsidis, atque huic de omnibus communicatio fiat, quæ vicissim & Cancellario absente facienda. Si autem dirigente Cancellario *vota paria fuerint*, referendum esse Vicariis Imperii, ut conclusum faciant. In cæteris omnibus casibus, etsi Præses dirigat vel Cancellarius, observetur dispositio Inst. P. & aliorum Summorum Imperii Judiciorum observantia. Sed disparitas hæc inter Præsidis & Cancellarii potestatem in casu paritatis votorum; ut & observantia aliorum Judiciorum Imperii, Aulici nimirum & Cameræ, displicuit Palatino & revocavit Legatos, cum protestatione, hos tractatus nullam obligandi *vim* habere, & continuandos nihilominus esse per Literas vel per Legatos in Comitiis. Hi itaque discesserunt 27. Maji 1673. Interea Bavarus se declaravit, ut Præses in iis tantum casibus, in quibus vigore I. P. & aliarum Constitut. Imper. majora locum habent, ea in casu paritatis facere debeat: Atque

que Cancellarius Palatinus absente Præside dirigat, & majora faciat, quoties aliquis ex Assessoribus Palatinis accederet Bavaricis, aut ex Bavaricis unus vel plures Palatinis accederent: Si vero Bavarici & Palatini Assessores in partes abirent, Cancellarius suo voto tantum paria facere debeat, & relationem ad Vicarios ipsos. Palatinus ad hæc respondit: Istam Præsidis restrictionem non displicere sibi, modo etiam addatur: ut in casibus, ubi majora locum non habent, dispositio I. P. & Constit. Imp. observetur: Cæterum quoad disparitatem adhuc reliquam inter Præsidis & Cancellarii potestatem, quoties Bavarici & Palatini Assessores in partes iverint, id repugnare primis tractatibus & Fundamento, quo Cancellarius, loco Præsidis dirigens, etiam Præsidis potestatem exercere debeat. Hoc itaque reducto & inserto, posse transactionis Instrumentum confici, utrique parti communicari, & dies Conventus iterum eligi, ut Instrumentum subscribatur. Sed quia nihil amplius hac in re actum, tota negotiatio ita inpendenti permansit.

§. XXXIV. & ult.

En, Amice & Benevole Lector; pauca illa, quæ pro modulo ingenii atque ratione temporis & subsidiorum super nobilis hujus Materiæ argumento meditari & congerere licuit:

Illud, Coronidis loco, jam addendo, Totam hanc de Vicariatu controversiam optime decidi posse per Instr. Pac. Westph: Quod Sanctionem Pragmaticam & Legem Imperii Fundamentalem esse, Ejusdem finis, qui coronat Opus, luculenter ostendit.

Addendum ad §. III.

Trithem. *Chron. Hirsaug.* Edit. ult. *p. 428.* Anno prænotato, Imperatore adhuc in Italia existente, Arnoldus Moguntinensis AEpiscopus Hermannum Palatinum Rheni Comitem propter injurias, contumelias & rapinas Wormatiensi tam Ecclesiæ, quam Pontifici & Clero irrogatas cum suis auxiliatiis excommunicavit. Qui commotus in iram cum magno suorum exercitu terras A Ep. hostili animo ingreditur, & devastans omnia in pauperes crudeliter debacchatur. Contra quem A Ep. suorum quoque misit exercitum; fuitque inter eos nimis atrociter pugnatum. In parte Palatini Comitis fuerunt Gotfridus Comes de Spanheim, Emicho Comes de Lyningen. Henricus Comes de Katzenhelenbogen. Conradus Comes de Kirchenberg. Henricus Comes de Didesheim & complures alii, qui omnes una sententia in AEp. conspiratunt. Verum audito Imperatoris adventu subito territi omnes quieverunt. In fine prænotati anni Frid. Imper. de Italia reversus, Nativitatem Domini in Wormatia cum magno apparatu in præsentia multorum Principum cele-

celebravit. Aderant inter cæteros supradicti pacis transgressores Herm. Com. pal. R. Gothfridus Comes in Spanheim, &c. quos Imper. propter conjuratæ pacis violentiam dure arguit, & de consilio principum canes pro satisfactione vinculorum portare jussit. Quo facto AEp. illos ab excommunicatione absolvit. Porro ex parte ipsius AEp. canes portare cœperunt Ludov. de Lohum & Wilhelmus Comes de Glizberg; sed ob reverentiam AEp. Dignitatis mox ab astantibus rogatus Imperator, eos jussit cessare.

Δόξα μόνῳ τῷ Θεῷ.

XXV.

DISSERTATIO
DE ARBITRIS NECESSARIIS,
CUMPRIMIS
AUSTREGIS CONVENTIONALIBUS AC TESTAMENTARIIS,

Germanice,

Gewillkührten Stamm- und Erb-Austrags-Richtern/

PRÆSIDE

WOLFFGANGO ADAMO SCHOEPFFIO,

U. J. D. & P. P. Serenissimi Ducis Würtembergiæ Consiliario, & Supremi Dicasterii Assessore,

defensa à

FRIDERICO JONATHANE CLESS,

AUCTORE.

TUBINGÆ, 1724.

CAP. I.
DE ARBITRIS NECESSARIIS IN GENERE,
SUMMARIA.

§. 1. Docet, compromissa esse liberæ voluntatis, ex justa tamen causa posse esse coacta. § 2. exhibet arbitros Juris, tam in causa principali, quàm ad punctum incidens, Jure Romano, a Magistratu datos; §. 3. alios arbitros necessarios,